№ 42 ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ 26 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ 26 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 42

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.

Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են խմբաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».

TIFLIS. Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 9 ՌՈՒԲ.

Մարտի 1-ից մինչև ապրիլի 1-ը—85 կ.: Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խընդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա խմբաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

1914 թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 րուբլին, ՁՐԻԱԲԱՐ կը ստանան հետեւեալ 2 գրքերից մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 Թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրձինի։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Երկուշաբթի, փետրվարի 24-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին, կարճատեւ, սակայն ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց

ԵԿԱՏԵՐԻՆԷ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԵԱՆԸ,

որի մասին խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեալի որդիները՝ Զաքարիա, Ալէքսանդր և Բարսեղ Դաւիդովիչներ, և հարսները՝ Վիրգինէ Եգորօվնա և Վարվառէ Աւետօվնա Մամուլեանները իրանց զաւակների հետ միասին։ Ամբիծքն այսօր, փետրվարի 26-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Վանքի մայր-եկեղեցում։ Մարմինը կը փոխադրվի Մուխրան գիւղը։ Թաղումը նոյն տեղում շաբաթ, մարտի 1-ին, ցեր. ժամը 12-ին։ 169. 1—1

Բեռլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների բնդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՕԹՕՐԱԿՍՈՎ: Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ: Ամէն օր. 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23. тел. 7—92 (ա.օ.) առ. 977 100—85

ԹԻՒՐՔԱՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Փետրվարի 6-ին Կ. Պօլսի հայոց ազգային ժողովի դատը Թիւրքահայոց կեանքի պատմութեան մէջ մի տխուր էջ պէտք է գրաւէ։

Թիւրքահայոց ազգային կենտրոնական վարչութիւնն այդ օր հանդէս եկաւ ազգի առաջ իր բովանդակ ամօթալի և խայտառակ դրութեան մէջ. այդ օրը նա մեղադրվեց, որ իր ազգային պաշտօնական հանգամանքը ի չարն էր գործ դրել, ծառայեցնելով իր անդամների անձնական շահերին։

Ինչպէս յայտնի է, այդ վարչութիւնը կազմված էր գլխաւորապէս յայտնի կուսակցականներից։ Շնորհիւ այն հանգամանքի, որ վերջերս Թիւրքահայերը առաջ էին քշել «համերաշխութեան» խնդիր, յայտնի կուսակցականները կարողացել էին այնպիսի ճարպիկութեամբ շարժվել, որ ազգային վարչութեան մէջ ձեռք էին բերել տիրապետող դիրք։ Եւ, ճշմարիտ, Ս. Գարայեան, Փաշայեան, Վ. Փափազեան, Տ. Երկանեան, Գեղամ Տէր-Կարապետեան՝ սրանք ամէնքը կամ ուղղակի դաշնակցականներ են և կամ յարեալ ու համակիր այդ կուսակցութեան, որ, կարծէք, կոչված է և սահղծված հայ ժողովրդի համար դարդ ու բալա լինելու։ Եւ մեր ու հայ ժողովրդի ուղղամիտ մասի երկիւղներն ու գուշակութիւնները, թէ կուսակցականներն ամենից առաջ, ըստ իրանց աւանդական սովորութեան, աշխատելու են ազգի շահերը ծառայեցնել իրանց անձնական և կուսակցական շահերին, այժմ փաստօրէնպէս արդարանում են։ Այդ բաւական չէ, ամեն ջանք թափվում էր ցոյց տալու, թէ ներկայ վարչութիւնը, իբրև դեմօկրատական, ժողովրդի դեմօկրատական շահերի պաշտպան է. Եւ յանկարծ դուրս է գալիս, որ վարչութիւնը հայկական րէֆորմների գործի մէջ պաշտպանելիս է եղել օսմանեան կառավարութեան տեսակէտը, որ վարչութեան անդամները չեն քաշվել իրանց պաշտօնական հանգամանքը ծառայեցնել իրանց անձնական շահերին՝ փող և պաշտօն ձեռք բերելու համար։ Մի խօսքով՝ Թիւրքահայերի ազգային վարչութիւնը բաղկացած է եղել պանամականներից։

Դեռ ամիսներ առաջ, երբ ռուսական նշանաւոր թերթեր և «Մշակը» մերկացումներ արին, թէ դաշնակցականները սեպարատ բանակցութիւններ են վարել օսմանեան կառավարութեան հետ հայոց հարցի վերաբերմամբ, որ նրանք օսմանեան պարլամենտի ընտրութիւնների խնդրում գործել են ի վնաս հայ ժողովրդի շահերի, մի քանի դաշնակցական և վարձկան թերթեր ահագին աղմուկ բարձրացրին, յայտարարելով, որ այդ մերկացումները անհիմն են։ Ուստի և զարմանալի չէ, որ Կ. Պօլսի հայոց ազգային ժողովի նիստում դաշնակցականները, ինչպէս Շահրիկեան, Վարդգէս, չը նայած ակնյայտնի խայտառակ իրականութեան՝ վարչութեան կատարած զեղծումների մասին, աշխատել են ամեն կերպ երկարացնել վարչութեան եղկելի և խայտառակված կեանքը, և ազգային ժողովը, փոխանակ անմիջապէս հրաժարեցնելու վարկաբեկված վարչութիւնը և դատի ենթարկելու, ընդունել է մի խայտառակ բանաձև, որով որոշվել է կազմել մի քննիչ յանձնաժողով և ապա տալ վերջնական որոշումն վարչութեան հրաժարականի մասին, չը նայելով որ ինքը վարչութիւնը, զգալով իր խայտառակ դրութիւնը, կանխապէս հրաժարական էր տուել։

Եթէ բոլոր այդ խայտառակութիւնների մէջ կայ մի փոքր մխիթարական բան, այդ էս այն է, որ Թիւրքահայերի մէջ այն անձինք, որոնք Եգիպտոսի «Յուսաբեր» թերթի միամտութեամբ՝ դեռ հաւատ են տածում, թէ կուսակցականների հետ կարելի է համերաշխօրէն գործել և թէ նրանց մէջ էս կան մարդիկ, որոնք ազգի ընդհանուր շահերը իրանց կուսակցական շահերից բարձր են նկատում, այսօր սթափված կը լինեն խոստովանելու, որ, աւաղ, պէտք է միանգամ ընդ միշտ յուսախաբ լինել։

Կարելի է ասել, որ Թիւրքահայերը երբեք այնպիսի խայտառակ ազգային վարչութիւն չեն ունեցել, ինչպէս վերջին վարչութիւնը, որ և խայտառակօրէն տապալվեց։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆ ԱՒՍՏՐՈ-ՉԵՐՆՈԳՈՐԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼԽԻՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

ՑԵՏԻՆԻ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ փետրվարի 23-ի երեկոյեան աւստրիական մի զօրամաս գրաւեց Սանջակի սահմանում մի քանի դիրք Սենակօս պահականոցի շուրջը, ուր գտնվում էր չերնոգորական մի օֆիցեր զինուորների հետ։ Աւստրիացի օֆիցերը յայտնեց, որ այդ գետինը սկզբում պատկանում էր Աւստրիային և վերջինս զիջել է Թիւրքիային։ Զօրամասը շուտով հեռացաւ, թողնելով տեղում ժանդարմներին։

Փետրվարի 24-ի առաւօտեան աւստրիական մի վաշտ յարձակում գործեց Սենակօսի վրա, դիրքը վերցվեց, որի ժամանակ, սակաւաթիւ չերնոգորական պահակախմբի զինուորներից մէկը սպանվեց։ Վաշտը կրակ բացեց նաև Մետալկայի չերնոգորական զօրանոցի վրա, ուր վիրաւորվեցին երկու չերնոգորցի։ Կառավարութիւնը բողոքյայտնեց աւստրիական դեսպանին։ Թիւրքիայի հետ վերջին պատերազմի ժամանակ Սենակօսը գրաւվեց սերբերից, բայց Պլեվլէն զօրքերից դատարկելուց յետոյ, յանձնվեց Չերնոգորիային։

ՎԻԷՆՆԱ.—«Նէօյէ-Ֆրայէ-Պրեսսէն» հաղորդում է, որ չերնոգորական զօրամասը առաջինը կրակ բացեց աւստրիական սահմանապահ զօրագնդի վրա, յետոյ արդէն վերջինս էլ կրակեց։ «Վինէր-Ալգ. Ցայտ.»-ը յայտնում է, որ Մէտալկան պատկանում է միապետութեանը։

«Կոր. Բիւրօյին» հեռագրում են Ցետինիէից, որ լրացուցիչ տեղեկութիւնների համաձայն, Սենակօսի վրա յարձակվելուց առաջ Զայնիցկի շրջանի պետը եկաւ Մէտալկա և չերնոգորցիներից պահանջեց մաքրել Սենակօսը, որովհետև սա Աւստրիային է պատկանում։ Չերնոգորցի օֆիցէրը հրաժարվեց կատարել պահանջը, յայտնելով որ Սենակօսը պատկանում է Չերնոգորիային։ Վերադառնալով աւստրիական երկիրը, շրջանապետը հրամայեց յարձակում գործել Սենակօսի վրա։

ՍԵՐԱԷՎՕ.—Մետալկայի չերնոգորական կառավարիչը դիմեց մի նամակով Բօսնիայի Զայնիցկի շրջանապետին և ցաւակցութիւն յայտնեց տեղի ունեցած միջադէպի առիթով։

ՎԻԷՆՆԱ.—«Կոր. Բիւրօյին» հեռագրում են Ցետինիէից, որ սահմանային միջադէպի ժամանակ սպանվել է մի չերնոգորցի, հինգ հոգի վիրաւորվել են ծանր, որոնցից մէկն արդէն մեռել է։

ԱԼԲԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

ՎԻԷՆՆԱ.—«Կոր. բիւրօյին» Դուրացցօյից հաղորդում են, որ Ալբանիայի կառավարիչը կնոջ հետ ընդունեց Նեքքին Ալբանիայի ներկայացուցիչների բազմաթիւ պատգամաւորութիւններին։ Քաղաքում շարունակում է տիրել տօնական տրամադրութիւն։ Քաղաքը հրավառված է։ Մօտիկ օրերում կազմվելու է կաբինէտ։ Լուրերի համաձայն, այդ գործը յանձնվելու է նախկին մեծ վէզիր Ֆերիդ-փաշային կամ Օմէր-փաշային։

ՅԱՆԻՆԱ.—Զինված եպիրոսցիք Տօրխօնդաստի մօտերը փորձեցին ձեռք ձգել ռազմի մթերքների պաշարը։ Պահակախումբը առաջարկեց ապստամբներին հեռանալ։ Ստանալով մերժում, զօրքերը կրակեցին։ Մի քանի մարդ վիրաւորվեցին, մինը սպանվեց։ Յարձակմանը մասնակցող եպիրոսցի կանանց զինուորները ցրեցին հրացանների կոթերով։

ՎԻԷՆՆԱ.—«Ալբանիշէ-Կոր.»-ին հաղորդում են Վալօնից, որ Մահմէդ-Ալի փաշան հիւսիսային Եպիրոսի աւտօնոմ կառավարութեան անունից ալբանական կառավարութիւնից պահանջում է յոյն-ուղղափառ եկեղեցու և դպրոցների լիակատար աւտօնոմիա, թոյլ տալ զէնք կրել, Եպիրոսի ժանդարմերիան պէտք է բաղկացած լինի եպիրոսցիներից։

ԱԹԷՆՔ.—400 ալբաններ Տեպէլէնի շրջանի Սալիարի գիւղում յարձակվել են 25 զինուորի վրա. սկսվել է կռիւ։

ԴԱՏԱԿԱՆ ՄԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾ ԱՒՍՏՐԻԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

ԼՎՕՎ.—Երդուեալ ատենակալների մասնակցութեամբ սկսվեց Բէնդասիւկի և միւսների գործի քննութիւնը։ Նախագահում է Լէվիցկի. դատաւորներն են—Եսինսկի և Գէբուլտօվսկի. մեղադրում է դատախազ Սիվուլեակ. պաշտպանում են Դուդիկէվիչ, Ալէքսէեվիչ, Կլիւշկէվիչ, Չերլիւնչակէվիչ, Սօլիանսկի։ Դատարանում հանդէս են գալու գեներալ-շտաբի երկու ներկայացուցիչները և ժանդարմէրիայի ներկայացուցիչը։ Դատարանը բաւարարութիւն չէ տալիս մեղադրեալների խնդիրքին՝ թոյլ տալու պաշտպանվել ռուսերէն։ Դուդիկէվիչը յայտնում է, որ մեղադրեալները խօսելու են գալիցիական-ռուսական բարբառով։ Մեղադրեալ Սանդօվիչը ասում է, որ մեղադրվում է նրա համար, որ իր պատարագելու ժամանակ սեղանին վառվում էին մոմեր։ Կարդացվեց մեղադրական ակտը։

Կայսերական-թագաւորական պետական դատախազի կազմած մեղադրական ակտից երևում է, որ նա ենթարկում է Լվովի դատարանին՝ մասնակցութեամբ երդուեալ ատենակալների՝ իրաւաբանական ֆակուլտէտն աւարտած՝ ժուռնալիստիկայով պարապող՝ Սիմէօն Բէնդասիւկին, ուղղափառ քահանաներ Մաքսիմ Սանդօվիչին ու Իգնատիոս Գուդիմին և Լվովի համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտէտի ուսանող Վասիլի Կոլդրային։ Այս անձերից առաջին երեքը բանտարկված են, իսկ Կոլդրան ազատ է։

Մեղադրվում են նրանք նրանում, որ 1909 թւից սկսած մինչև 1912 թ. մարտը, փոխադարձ համաձայնութեամբ, Լվովում և ուրիշ տեղերում ձեռնարկեցին այնպիսի գործողութիւններ, որոնք ուղղված էին Գալիցիան կամ նրա մի մասը աւստրիական պետութիւնից անջատելու՝ գործադրելով դրա համար, ինչպէս յանցագործումն, այնպէս և լրտեսութիւն։ Բացի դրանից, Սանդօվիչը մեղադրվում է այն բանում, որ 1911 թ. դեկտեմբ. առաջին կէսում նա Գրաբում բարձրաձայն ատելութեամբ էր խօսում պետութեան մէջ գոյութիւն ունեցող կաթոլիկ դաւանութեան մասին։ Այդ յանցագործութիւնները համարւում են պետական դաւաճանութեան և կրօնին վիրաւորանք հասցնելու։

Այդ պատճառով Սիմէօն Բէնդասիւկը, Մաքսիմ Սանդօվիչը, Իգնատի Գուդիմը և Վասիլի Կոլդրան, իբրև յանցագործներ, պէտք է դատվեն քր. պատժ. 58-դ և 59-րդ յօդուածներով, իսկ Մաքսիմ Սանդօվիչը նաև 122-րդ յօդուածով։

Դատախազը կանչել է 96 վկայի և առաջարկում է կարդալ 27 վկայի գրաւոր ցուցմունքները։

Մեղադրական ակտը ստորագրված է գեներալ-դատախազ Բարտից։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

ԼՈՆԴՈՆ.—Համայնքների պալատը լի է։ Ներկայ է յատկապէս ուղարկված թագաւորի ներկայացուցիչը։ Ասկվիտը տեղից ելնելիս լիբերալ մեծամասնութիւնը ողջունում է բացականչութիւններով։ Օպպօզիցիան ուժեղ ծափահարութեամբ ողջունում է Բօնար-Լօուի ճառը։ Տրամադրութիւնը լարված է։ Բօնար-Լօուից յետոյ խօսեց Րէդմօնդը՝ իռլանդական նացիօնալիստների լիդերը, որի կարծիքով կառավարութիւնը իր զիջումների մէջ հասաւ նրանց ծայրայեղ չափերին։ Անալիզի ենթարկելով Ասկվիտի առաջարկութիւնը, Րէդմօնդն ասաց, որ յընթացս 6 տարիների իռլանդական կառավարութիւնը կապացուցանէ իր չափաւորութիւնը և աշխատանքի ընդունակութիւնը. հօմրուլի այժմեան հակառակորդների բոլոր երկիւղները կը ցրվեն։

Կարսօնը մատնանշում է, որ կառավարութիւնը մի քայլ արաւ ընդառաջելու օպպօզիցիային։ Ուլստէրը պահանջում է հարցը լուծել ընդմիշտ այժմ։ Վեց տարով լուծումը յետաձգելու մէջ Ուլստէրը նկատում է հարցի թաղումը։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Օսմանեան բանկը տուեց կառավարութեանը 200,000 ֆունտ, թանգարժէք իրերի գրաւականով, պաշտօնեաների ռոճիկները տալու համար։

Ադանայում բացվել է գերմանական գիմնազիա, ուր աւարտողները իրաւունք ունեն մտնել Թիւրք-գերմանական համալսարանը, որ շուտով բացվելու է Կ. Պոլսում։

Թիւրք-սերբիական պայմանագիրը ստորագրվելու է փետր. 26-ին։

ՍՕՖԻԱ.—Առ այժմ պարզված հետեւանքների հիման վրա, քաղաքներում օրէնսդրական ընտրութիւններին յաղթութիւնը տարել է կառավարութիւնը. սօցիալիստները պարտութիւն են կրել։

Գերմանական միսսիան տեղեկացրեց կառավարութեանը, որ «Համբուրգ—Ամերիկեան» նաւագնացութեան ընկերութիւնը վճռել է նոր գիծ սահմանել Նիւ-Եօրկի և Լէվանտի նաւահանգիստների միջև։ Նաւերը մտնելու են Դէդէագաչ, Բուրգաս և Վառնա։ Այդ գիծը խթան կը ծառայէ բուլգարական արտահանութեանը դէպի Ամերիկա և ուղղակի ճանապարհ կը բանայ բալկանեան գաղթականութեան համար։

ԲԷԼԳՐԱԴ.—Սերբիական միսսիայի աւագ թարգմանը վերադարձաւ Կ. Պոլիս, ունենալով լիազօրութիւններ Սերբիայի կողմից պատգամաւոր Ստեփանօվիչին հաղորդելու համար։ Լիազօրութիւնները վերաբերում են Թիւրքիայի հետ հաշտութիւն ստորագրելուն։

ՀՌՕՄ.—Սկսվեց մի-օրեայ ընդհանուր գործադուլ Հռօմի հիւանդանոցներից մինը փակելու դէմ բողոքելու համար։ Պեացցադէլ-Պօպօլօյում կայացաւ բազմամարդ միտինգ, որից յետոյ ամբոխը, կտրելով մի քանի անգամ ոստիկանների և զինուորների շղթան, դիմեց դէպի Կենտրոնական Կորսօ-Ումբէրտօ փողոցը։ Արրանիօ սրճարանի մօտ տեղի ունեցաւ ընդհարում ամբոխի և կարաբինէրների միջև, որ վերջացաւ ձերբակալութիւններով։ Լրագիրներն այսօր լոյս չը տեսան։

Պատգամաւորների պալատ։ Հարցապնդումներ են ներկայացվում հիւանդանոցային հարցը կանոնաւորելու անհրաժեշտութեան և այսօրվայ փողոցային անկարգութիւնների մասին։ Սօցիալիստ Գրացիատէն յայտնում է, որ կաբինէտը վաղը պաշտօնապէս յայտարարելու է իր հրաժարականի մասին, ուստի և առաջարկում է հարցապնդումների քննութիւնը յետաձգել։ Նիստը 45 րոպէ տևելուց յետոյ փակվում է։

ԲԵՌԼԻՆ.—Կայսրը երկար խորհրդակցեց պետական կանցլէրի հետ։

ՄԱԴՐԻԴ.—Պարլամենտական ընտրութիւններին կառավարական կուսակցութեան թեկնածուները յաղթեցին համարեա բոլոր շրջաններում։ Մի քանի վայրերում տեղի ունեցան լուրջ միջադէպեր։ Երկու ժանդարմ և երեք մարդ սպանվել են, 30 հոգի վիրաւորվել. 36 մարդ կալանաւորված են։

ՍԱՆ ԼՈՒԻ.—Այրվեցին արիստօկրատիական աւէէտային ակումբի շինութիւնները։ Եօթ հոգի զոհվեցին, 50 մարդ վիրաւորվեցին. շատերը դեռ պակասում են։ Վնասը մի միլիօն դոլլար է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Տպագրական գործի միջազգային ցուցահանդէսին Լայպցիգում Ռուսաստանի կողմից ներկայացուցիչ կարգվեց հօֆմէյստէր Բէլգարդը։

Բիւջէտային յանձնաժողովը երկաթուղային վարչութեան նախահաշւով յատկացված 22 միլիօնը կիսեց և 16,000 ապրանքատար վագոնների տեղ առաջարկեց կառուցանել 8000։

Ժողովրդական կրթութեան յանձնաժողովը որոշեց, որ ուսուցչական սեմինարիաներում դասաւանդութեան պարտադիր առարկայ հանդիսանում է համապատասխան այլազգի լեզուն։

Մամուլի մէջ տեղեկութիւններ երևացին, թէ իբր Պետերբուրգի գերմանական դեսպանը մեղսակից է «Կեօլնիշէ Ցայտունգի» մէջ լոյս տեսած թղթակցութեանը, որ ուղղված է Ռուսաստանի դէմ։ Տեղեկատու Բիւրօն հնարաւորութիւն ունի ամենակըտրուկ կերպով հերքել յիշեալ տեղեկութիւնները։

ՊԵՏՐՕՊԱՎԼՕՎՍԿ (Կամչատկայի վրա).—Ուժեղ ցիկլօնը խոշոր վնասներ պատճառեց։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

I

Փետրվարի 16-ին Պետերբուրգում փակվեց կրիմինալիստների միջազգային դաշնակցութեան ռուս խմբի X համագումարը, որը տևեց երեք օր։

Համագումարի ծրագրի գլխաւոր կէտերն էին կազմում երկու բարդ խնդիրներ։ Խուլիգանութիւնն ու նրա դէմ մաքառելու միջոցները և աբորտի՝ արգանդի պտուղը ոչնչացնելու համար պատժի ենթարկվելը։

Առաջին հարցում համագումարը պէտք է պարզէր հետեւեալ կէտերը։

Արդեօք խուլիգանութիւնը ռուս իրականութեան մի անցողական, ժամանակաւոր երևոյթ է, թէ մի արմատացած չարիք։ Եւ թէ պէտք է, արդեօք, օրէնսդրութեան մէջ մտցնել խուլիգանութեան դէմ մաքառելու կանոնադրութիւն։

Այդ առիթով կարդացվեցին մի քանի զեկուցումներ, թեր և դէմ կարծիքներ արտայայտվեցին։

Ժողովականների մի մասը գտնում է, որ խուլիգանութիւնը որպէս տարածված ընդհանուր երևոյթ Ռուսաստանում տեղի չունի. միւսը գտնում է, որ խուլիգանութիւնը լայն չափեր է ընդունել։ Տրայնին իր զեկուցումի մէջ հաստատում է, որ խուլիգանութիւնը որպէս համատարած երևոյթ գո-

յութիւն չունի, և որպէս ապացոյց տալիս է հետևեալ տեղեկութիւնները։ Ինչպէս յայտնի, է անցեալ տարվայ փետրվար ամսին Պետերբուրգում տեղի ունեցած նահանգապետների խորհրդակցութիւնը որոշել էր մինչև նոր օրէնք մշակելը խուլիգանութեան դէմ մաքառել սաստկացրած հսկողութեան պօլօժենիայով։ Տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ այդ պարտադիր որոշումը հրատարակված էլ չէ եղել Պսկօվի, Եարօսլավլի, Տոմսկի, Վլադիմիրի նահանգներում։ Ուրեմն պէտք է կարծել, որ այդ նահանգներում կարիք էլ չէ եղել այդ որոշումները հրատարակելու։ Այնուհետև Օրլովի, Վօլօգդայի, Վիլնայի, Վիտեբսկի, Մինսկի, Նօվգօրօդի, Իրկուտսկի, Լիֆլեանդիայի, Բեսսարաբիայի, Տաւրիկեան և Վեատկայի նահանգներում թէև հրատարակված են եղել պարտադիր որոշումները, բայց այդ որոշումների հիման վրա ոչ մի պատասխանատուութեան դէպք չէ եղել։ Միւս նահանգներում, ուր պատժի են ենթարկված խուլիգանութեան դէմ որոշումների հիման վրա, գլխաւոր տեղն են բռնում Մօսկվան, Պետերբուրգը, Օդեսսան, Աստրախանը։ Մօսկվայում խուլիգանութեան համար պատժվածների թիւը մի տարվայ ընթացքում հասնում է 660 հոգու, Պետերբուրգում՝ 16, Օդեսսայում՝ 80, Աստրախանում՝ 67, Կալուգայի նահանգում՝ 107-ի։

Հիմնվելով վարչական այդ տեղեկութիւնների վրա՝ զեկուցանողը գտնում է, որ խուլիգանութիւնը որպէս ընդհանուր, համատարած երևոյթ՝ գոյութիւն չունի։

Պրիվատ-դոցենտ Զուբինսկի իր զեկուցումի մէջ պնդում է, ընդհակառակը, որ խուլիգանութիւնը աճում, տարածվում է, որի դէմ պէտք է ձեռք առնվեն միջոցներ։ Ճառախօսը խուլիգանութիւնը բնորոշում է որպէս հակաբարոյական և հակասօցիալական տրամադրութիւն, որը արտայայտվում է որպէս արհամարհանք դէպի մարդու անձնաւորութիւնը, նրա արժանապատուութիւնն ու իրաւունքները։ Պէտք է մաքառել այն պատճառների դէմ, որոնք ծնեցրել են այդ երևոյթը։

Լսելով այդ բոլոր զեկուցումները, թեր և դէմ կարծիքները, համագումարը այդ հարցի առիթով ընդունում է հետևեալ բանաձևը։

Կարիք չը կայ օրէնսդրութեան մէջ մտցնել խուլիգանութեան հասկացողութիւնը։

Աւելորդ է գտնում դիմել նոր պատժական միջոցների, բաւական համարելով գոյութիւն ունեցող ընդհանուր միջոցները, մինչև քրէական օրէնսդրութեան ընդհանուր ռէֆորմների իրականացումը։

Արդարադատութեան մինիստրութեան՝ խուլիգանութեան դէմ մաքառելու նախագիծը, մարմնական պատժի և անորոշ դատավճիռների միջոցով, միանգամայն անթոյլատրելի համարել։

Խուլիգանութիւնը ծնեցնող պատճառների դէմ մաքառելու համար պէտք է ձեռք առնվեն կուլտուրական-կրթական բնաւորութիւն ունեցող միջոցներ, որոնք պէտք է բարձրացնեն ազգաբնակութեան մէջ օրինականութեան զգացմունքը և յարգանք դէպի անհատի իրաւունքները։

ԹՈՒՐՔԻԿ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՐՑԱԽԻ ԹԵՄԻ ՎԱՆՔԱՊԱՏԿԱՆ ԱՆՏԱՌՆԵՐԻՑ

—

Շուշի, 20 փետր.

Վերջին ժամանակներս Արցախի թեմի վանքապատկան հարստութիւններով սկսել են հետաքրքրվել արտասահմանեան ֆիրմաները։ Դեռ անցեալ տարի ամառը, ինչպէս ժամանակին գրել էր «Մշակում», Աւանեսեան Իսահակեան Պետերբուրգից հեռագրով խնդրել էր թեմի կառավարիչ Զաւէն հայրապետին, որպէսզի մանրամասն տեղեկութիւններ տայ այն մի խումբ անգլիացիներին, որոնք մտադիր են այցելել Շուշի և դիտել անտառները։

Դրանից յետոյ, ինչպէս հաստատ աղբիւրներից իմացայ, նորանոր ընկերութիւններ են հրապարակ եկել և զանազան առաջարկութիւններ արել անտառը շահագործելու համար։

Զաւէն վարդապետը, ի նկատի առնելով խնդրի լրջութիւնը և ապագայում սպասելիք նշանաւոր օգուտներն ու պատասխանատու պայմանագրութիւնները, վերջին ժամանակներս մասնագէտներից բաղկացած մի խումբ է ուղարկել պատմական Խօթայ վանքի և Գանձասարի անտառները, որպէս զի մանրամասն ցուցակագրեն երկու նշանաւոր վանքերի լայնածաւալ անտառների հարստութիւնը։

Մասնագէտները վերադարձել են, նրանք իրանց ստորագրութեամբ ներկայացրել են տպագրված հաշուեցուցակը, որից համառօտ քաղուածքներ անելով առաջ ենք բերում։

Նախ պէտք է ասել, որ այդ երկու վանքերն ունեն 56,000 դեսեատին կալուած-հողաբաժին։ Գանձասարի վանքի զուտ անտառային բաժինը 8500 դեսեատին է, իսկ Խօթայ վանքի անտառային բաժինը՝ 28—30,000 դեսեատին, երկու անտառների ծաւալը 36—37 հազար դես., իսկ մնացեալ մօտ 20,000 դես. վարելահող, սարեր և այլն։

Այդ անտառների կաղնի ծառերի թիւը, ինչպէս մասնագէտների հաշիւն է ցոյց տալիս, 3.150,000 հատ է, բոխ և զարաղաջ կոչված ծառերի թիւը 5.300,000 է, իսկ զանազան ծառեր, ինչպիսին է տանձենի, խնձորենի, հացի և այլն՝ և այլն 320,000 հատ է։ Այդպիսով հաշւում են մօտ 9.000,000 ծառ։

Ապա մասնագէտները այդ ծառերը վերածել են մաթեմատիկական հաշիւներով խորանարդ ոտնաչափի, որից պարզվել է, որ 2.000,718,000 խորանարդ ոտն. է պարունակում իր մէջ։

Շահագործել ցանկացող ընկերութիւններից մէկը իր պայմանի մէջ ի միջի այլոց առաջարկում է պայմանը ստորագրելու ժամանակ վճարել մի միլիօն ռուբլի, ապա շահագործման սկիզբներում մաս-մաս երկու միլիօն ևս, այնուհետև ըստ խորանարդ ոտնաչափի։ Ժամանակամիջոցը 36 տարով են առաջարկում։ Շահագործումը, ի հարկէ, լինելու է պետական անտառային օրէնքների համաձայն։

Սարուխանեանի հետ բանակցութիւններ պիտի սկսվի հարստութիւնը արտահանելու համար։ Սովորական երկաթուղիական տարիֆը (գինը) անյարմար է թւացել ֆիրմայի համար։ Հաւանական է համարվում, որ Սարուխանեանը սովորական տարիֆը չառաջարկի, ի նկատի առնելով որ մեծ քանակութեամբ պիտի արտահանվի։

Խնդիրը այժմ մնում է Էջմիածնին, որին ուղարկված է, ինչպէս լսեցի, մանրամասն տեղեկագիր և սպասվում է կարգադրութեան։

Այստեղ տիրող կարծիքն այն է, որ Թիֆլիսում տեղի ունենայ մասնագէտների ժողով, ուր պիտի լինի Էջմիածնից սինօդի ներկայացուցիչը, թեմի կառավարիչ Զաւէն վարդ. և մի քանի մասնագէտներ, որպէս զի առաջարկված պայմանի կէտերը քննվեն։

Ուրախալի է, որ վերջապէս մեր դպրոցները, ինչպէս ժեմական, նոյնպէս և ծխական, կազատվեն մուրալուց և կը գտնվեն ապահով դրութեան մէջ։

Ամօթ է մինչև անգամ ունենալ այդչափ հարստութիւն, այն էլ մի թեմում միայն, սակայն մուրացկանութեամբ պահել գիւղական դպրոցները և չը տալ այնքան միջոց ուսուցիչներին, որ կարող լինեն կանոնաւոր ապրել։

Ս. Գարագաշ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ ՆԱՀԱՆԳՈՒՄ

—

Փարթամ բնութիւն, բերրի հող, ծոյլ ժողովուրդ։ Գեղեցիկ երկիր, բարեխառն օդ, արգաւանդ դաշտեր, առատ ջուր, անտարբեր բնակիչներ։ Հանքային բիւրաւոր հարստութիւններ՝ անշարժ իրանց գերեզմաններում։ Կենդանութիւն տուող չը կայ։

Քութայիսի նահանգի գիւղական ազգաբնակութեան ծուլութիւնը, անտարբերութիւնը դէպի գործը, աշխատանքը՝ առասպելական է։ Եւ գուցէ մեղաւորը բնութիւնն է, որ իր առատ շնորհներով ապահովելով նրանց համապատասխան սնունդը՝ ենթարկել է նրանց այսպիսի ծուլութեան։

Եթէ բնակիչների ծուլութիւնը չը լինի, եթէ գիւղական բնակիչները աշխատասէր, տոկուն լինեն, Քութայիսի նահանգը ամբողջ Կովկասի համար կը ներկայանայ մի աննդատու վիթխարի շտեմարան, իսկ իրանք գիւղացիք կարող են 12 տարով իրանց ապահովել նւէթայէս ու անակնկալ ձախորդութիւնների ժամանակ անխուսափելի նեղութիւնների մէջ չընկնել, ինչպէս այժմ։

Միայն անտառների բերքերից կարող են անհագին օգուտներ ունենալ այստեղի գիւղացիները։ Անտառները տալիս են շագանակ, սև արմաւ (խուրմա), մի քանի տեսակ ընկոյզ, տեսակի սունկեր, կեղծ թէյ և առատութեամբ անտառին յատուկ միւս պտուղները։

Եւ գլխաւորն այն է, որ այստեղի մրգեղէնները շատ համեղ լինելով՝ լաւ գնով են վաճառվում, արտահանվելով Բագու և Թիֆլիս։ Բացի Թիֆլիսից և Բագուից՝ այստեղից մեծ քանակութեամբ կաղնի է ուղարկվում նաև Մօսկվա, գլխաւորապէս մաղդանոս և սալաթ։ Բայց դրանց արտահանութեամբ զբաղվողները ոչ թէ տեղացիներն են, այլ հրէաները և օտարազգիները։ Մի գիւղացի մեզ պատմեց, որ միայն իր բակում գտնվող ծառերից տարեկան 200 ռուբլու կեռաս է վաճառում հրէաների վրա։

Բայց գիւղացին, ունենալով հանդերձ հողերի անագին տարածութիւն, այնքան սիմինդր է ցանում, որ միայն լրացնէ իր տարվայ ապրուստը և ամառվայ շոգերին փոխանակ աշխատելու՝ ոտները դնում է ջրի մէջ և գետի ափին պառկում անգործ կերպով։

Ի հարկէ, կան և աշխատասէր ու ժրաջան գիւղացիներ, բայց դրանք բացառութիւն են կազմում, և շատերի համոզմունքն այն է, որ այդ ժողովուրդը ծոյլ է և դէպի աշխատանքը անտարբեր։

Արբեցողութիւնն էլ զարգացած է գիւղացիների մէջ։ Ուտելու մէջ շատ խնայող են, ամենաչնչին բանով օրը անց են կացնում, իսկ խմելուց՝ անյագ են։ Խմում են միայն գինի։ Օղի այնքան չեն գործ ածում։ Քաղաքից դէպի գիւղերը տանող ճանապարհի վրա գտնվում են շարքերով գինետներ, որոնց մէջ գինեպանները մեծ կենդանութիւն է տիրում։

Գիւղից բերած պարէնը քաղաքում ծախելուց յետոյ, գիւղացին մտնում է փուռը, մի փոնա հաց է առնում և այնտեղ յատուկ դրանց համար գտնվող սեղանի մօտ նըստում ուտում, իսկ երեկոյեան տուն վերադառնալիս մտնում է ճանապարհին գտնվող գինետունը, մինչև ուշ գիշեր կոնծում, մինչև որ վառնում է գրպանում գտնվող վերջին կոպէկը։ Այդ պատճառով էլ արժէքաւոր իրերը քաղաք բերելու համար կանայք չեն հաւատում ամուսիններին, այլ իրանք էլ հետևներն են գալիս և փողը իրանք են վերցնում։

Տղամարդկանց հակապատկերն են ներկայացնում կանայք իրանց տոկուն աշխատասիրութեամբ և ընտանիքի լուծի ծանրութիւնը նրանք են քաշում։

Սակայն այստեղ փակագծի մէջ պէտք է նկատել, որ ընդհանրապէս իմէրել ամուսինները դէպի իրանց կանանց մեծ քնքշութիւն և համակրութիւն են ցոյց տալիս, որ չէ կարելի նկատել մեր գիւղացի հայերի մէջ։ Ինչքան էլ նա արբած, վշտացած լինի, ոչ թէ միայն չի վիճի կնոջ հետ, այլ նրանից բարձր ձայնով չի խօսի։ Նա կնոջ համար ամեն տեսակ զոհաբերութիւն կանէ և ամեն կերպ կը բաւականացնէ նրան, ի հարկէ, դրա համար էլ վայելելով նրանից փոխադարձ սէր։

Խարդախութիւնը գոյութիւն ունի գիւղացիների մէջ։ Դժուար է պատահում, որ քաղաք բերված պարէնը խարդախված չը լինի։ Օրինակ՝ մեղրի մէջ անպայման խառնում են սիմինդրի ալիւր, գինու մէջ՝ ջուր։ Գիւղից բերվող անարատ գինի երբէք չի լինի, անպատճառ պէտք է «կնքած» լինի։ Իսկ մորթած հաւ կամ գոճի գիւղացուց առնել դա կը նշանակէ ստամոքսը մեծ ռիսկի ենթարկել։ Կաթ գիւղերից չէ բերվում քաղաք, իսկ իւղի մասին գաղափար անգամ չունեն։ Բերում են փոքր գլուխներով պանիր։

Իւղի և ձէթի փոխարէն գործ են ածում ջարդած ընկոյզ։ Առ հասարակ գդուանքով են վերաբերվում դէպի իւղալի բաները և մսեղէնը։ Համապատասխանող կերակուրը՝ լօբին է և սիմինդրի ալիւրից թխած ճաղը։ Լօբին գործ են ածում գրեթէ ամեն օր, թէ պաս, թէ ուտիս, իսկ կերակուրների պատուաւոր տեղը բռնում է՝ տարան չոր ձուկը և եփած ոռինը։ Աւելի զարմանալի է բանջարեղէնից պատրաստած կերակուրը։ Բողկի թերթը, պրասս, մաղդանոս, մանուշակի թերթը, փիփերթ և ուրիշ տեսակ բոյսեր եփում են միասին, ապա ջրից հանում ջարդում, հետը խառնում ընկոյզ, վրան կոտորում սոխ և այդ անձոռնի զանգուածը, որին անուանում են «մխալի», մեծ ախորժակով ասուշ անում։

Արտահանվող արդիւնքների մէջ ամենանշանաւոր տեղ են բռնում բոժոժը և բամբակը։ Քութայիսի նահանգի բոժոժը ամբողջ Կովկասում առաջին տեղն է բռնում։ Նա թէ խոշոր է, թէ մաքուր և թէ խիստ սպիտակ, այնպէս որ Ռուսաստանի շուկաներում գերադաս տեղ է բռնում։ Նոյնպէս լաւ յատկութեան է բամբակը, որ գերազանցում է նոյնիսկ Մարգելանի բամբակից և Մօսկվայում պուդին միշտ 2—3 ռուբլի աւելի է գնահատվում։

Պատմում են, որ առաջներում Անանեանների հայրը, բամբակի որակը լաւացնելու համար, Եգիպտոսից բամբակի սերմ է բերել տուել և նրա մշակութեան հետ ընտելացրել գիւղացիներին այնքան, որ Մօսկվայի գործարանների առանձին ուշադրութիւնն է գրաւել այդ ապրանքը, գերադաս գին բռնելով, բայց վերջը մի քանի հրէաներ խարդախել են բամբակը սպիտակ աղ խառնելով հետը և այնպէս ուղարկելով Մօսկվա, որպէսզի կշիռը ծանր գայ։ Այդը կոտրելով բամբակի թելերը՝ երևան է հանել խարդախութիւնը, և այդ օրից այնքան է ընկել Քութայիսի բամբակի վարկը, որ նոյնիսկ չեն էլ գնահատել Մօսկվայում։ Այդ դրութիւնը շարունակվել է այնքան, մինչև որ «Կոլխիդա» ընկերութիւնը և Կօկիեւովների առևտրական տունը սկսել են լաւ մաքուր բամբակ ուղարկել Մօսկվա և աստիճանաբար մաքրել այդ արատը։

Այժմ բամբակի արտահանութեան մեծ զարկ է տուել յիշեալ առևտրական ֆիրման։

Մեծ քանակութեամբ արտահանվում է սիմինդրը, գլխաւորապէս Ցուլուսատան, ապա եւրօպական լօբին, Քութայիսի յայտնի աւէնները, որի համար յատուկ պլանտացիաներ կան ցանած։ Ապա արտահանվում է դէպի Ռուսաստան մեծ քանակութեամբ խնձորի չիր և կեղծ թէյ հայլին։

Խօսելով հանքային արդիւնքների արտահանութեան մասին, մենք երկար չենք կանգնի մարգանեցի արտահանութեան վրա, որովհետև դա ունի իր հոյակապ գրականութիւնը։ Սակայն ականատեսների պատմածից յիշենք, թէ ինչպէս և ով է սկսել շահագործել այդ գանձը։

30—35 տարի առաջ Քութայիս են գալիս երկու ֆրանսիացի ինժեներներ՝ Պօլ Բուրժէ և Կօպանիօն։ Դրանք երկրի այս ու այն կողմը հետազօտելուց յետոյ՝ գնում են Ճիաթուրի գիւղը։ Մի տուն իջևանելով, դրանք նկատում են, որ տան պատերի մէջ խառն են մարգանեցի խոշոր կտորներ։ Տան տիրոջից հարց ու փորձ անելով՝ դրանք իմանում են, որ այդտեղ է մարգանեցի խոկական հայրենիքը։ Տեղը հետազօտելուց յետոյ՝ մի հողատիրոջ առաջարկում են, որ իրանց կապալով տայ մի յայտնի տարածութեան հողը շահագործելու համար որոշ ժամանակով։ Հողատէրը մերժում է, առարկելով որ գետինը գործ են ածում ցանքսի համար, իսկ իրանք քանդելով կը փչացնեն իրանց արտատեղը։ Բուրժէն ժպտալով պատասխանում է, որ հոգ չէ, իրանք գետինը միայն կը ծակեն տակից, իսկ վերևից տէրերը կարող են դարձեալ գործ ածել ցանքսի համար։ Պայմանաւորվելուց յետոյ՝ սկսում են գործի։ Մեծ դժուարութիւն է ներկայացնում հաղորդակցութեան բացակայութիւնը։ Ախալցխայի գաւառից բերել են տալիս հարիւրաւոր ուղտեր՝ էշեր, ջորիներ, ձիեր և դրանց միջոցով սկսում են շահագործել մարգանեցը, ուղարկելով Փօթի։ Հազարաւոր աշխատաւոր ձեռքեր սկսում են գործի, աշխատանքը եռում է, երկիրը կենդանութիւն, հոգի է ստանում։ Սակայն մի անգամ Պօլ Բուրժէն գնում է Փօթի և 30,000 ռուբլի է բերում բանւորներին բաժանելու համար։ Երկաթուղում չարագործները յարձակվում են և յափըշտակում այդ գումարը։ Այդ բանից նա զզվելով՝ թողնում է ամեն ինչ իր ընկեր Կօմպանիօնին և ինքը հեռանում ընդմիշտ արտասահման։ Կօմպանիօնը Քութայիսում ամուսնանում է մի հայ-կաթօլիկ օրիորդի հետ և շարունակում գործը։ Նա վախճանվում է Քութայիսում, իսկ ընտանիքը այժմ էլ գոյութիւն ունի այդտեղ։

Մարգանեցից յետոյ երկրորդ տեղը բռնում է Տկվիբուլիի քարածուխը, ապա գալիս է որձաքարի կուբիկները, որը գլխաւորապէս ուղարկում է Թիֆլիս՝ փողոցների սալայատակման համար։ Կարող էք երևակայել, որ այդ քարը առաջ բերում էին Ռումինիայից, մինչև նա երևան կը հանվէր Քութայիսում։ Ապա շինութիւնների համար արտահանվում են կարմիր և սպիտակ քարեր, մարմարիօն, մօզայիկ քար, օխրա ներկ։

Ս. Նազարեան

(Վերջը միւս անգամ)

ԱԼ. ՔԻՇՄԻՇԵԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

Նախանցեալ օրը, փետրվարի 24-ին, Նորաշէնի ուսումնարանի շէնքում կայացաւ ժողով Քիշմիշեանի թաղման մասին խորհրդակցելու։ Ներկայ էին հիմնարկութիւնների և մամուլի ներկայացուցիչներ։ Թաղման կարգադրիչ յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին Նորաշէնի հոգաբարձութեան կողմից Գ. Զ. Թամամշեան, Ս. ա. ք. Շիօյեանց, Գայեանեան դպրոցի տեսուչ Ս. Աբովեան, վաճառականների աւագի օգնական Ս. Կաֆեան և Տ. Տէր-Մարկոսեան։ Ժողովը կառավարեց բժշկ. Բ. Նաւասարդեան, որ և նախագահ ընտրվեց թաղման կարգադրիչ յանձնաժողովի։ Որոշեց թաղումը կատարել կիրակի օրը Վանքի բակում՝ ի նկատի ունենալով հանգուցեալի հասարակական գործունէութիւնը։ Այդ մասին հեռագիր ուղարկվեց Վեհ. Հայրապետին։ Մասնաժողովը ցանկալի է համարում, որ պսակներ չը լինեն՝ հանգուցեալի ընտանիքի համաձայնութեամբ։

Առաջին հոգեհանգիստը կը լինի հինգշաբթի օրը։

—

Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը յանկայս յարգելով հանգուցեալի յիշատակը՝ որոշել է թաղմանը ներկայ լինել խորհրդի անդամներ պ. պ. բժ. Բ. Աղասարեանին, Ս. Մելքումեանին և Իս. Ցարութիւնեանին։

—

Կովկասի Հայուհեաց Բարեգործ. Ընկ. վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Լսելով Ընկերութեան պատուաւոր անդամ և նախկին քարտուղար Ալեքսանդր Քիշմիշեանի անակնկալ մահվան լուրը, վարչութիւնս իսկոյն արտակարգ նիստ գումարեց և, յանկայս յարգելով հանգուցեալի յիշատակը, հետևեալ որոշումները կայացրեց. 1) Ամբողջ վարչական կազմով դիմաւորել մարմինը կայարանում. 2) Ցաւակցութիւն յայտնել հանգուցեալի ընտանիքին. 3) Թարմ ծաղիկներից պսակ դնել դագաղի վրա. 4) Ամբողջ վարչական կազմով ներկայ լինել թաղման հանդիսին։ Հանգուցեալը Կովկասի Հայուհեաց Բարեգործ. Ընկ. բազմերախտ աշխատաւորներից մէկն է։ Ընկերութեան սկզբնաւորութեան օրերից նա ջերմ մասնակցութիւն է ունեցել նրա գործունէութեան մէջ։ Միշտ մի առանձին սիրով ու գորովով է վերաբերվել դէպի այս Ընկերութիւնը, չը խնայելով ոչ ջանքեր և ոչ էլ ժամանակ։ Ամբողջ 9 տարի վարել է վարչութեան քարտուղարի պաշտօնը և բացի դրանից շարունակ օգնութեան է հասել Ընկերութեանը ամեն մի դէպքում։ Մասնակցել է Ընկերութեան կաբուձևի դպրոցի կանոնադրութիւնը մշակող մասնաժողովի մէջ, մեծ ջանք է թափել վարչութեան անդամների հետ միասին ս. Նշանի դպրոցական շէնքը գլուխ բերելու գործում, մասնակցել է նաև Ընկերութեան կանոնադրութիւնը վերակազմող մասնաժողովի գործունէութեանը և առհասարակ իր խելացի խորհուրդներով միշտ աջակցել է Ընկերութեան առաջադիմութեանը»։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

—o—

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 19-Ի ՆԻՍՏԸ

(Մալօրուս բանաստեղծ Շևչենկոյի տօնախմբութեան հարցը)

—

Հանդիսատեղերում մեծ հասարակութիւն կայ, իսկ նիստի դահլիճում պատգամաւորների շատերի տեղերը ազատ են։ Շարունակվում է Շևչենկոյի տօնախմբութիւնը արգելելու մասին եղած հարցադրման քննութիւնը։ Վիճաբանութիւնը վերսկսվում է աշխատաւորական Չխէինձեկիի ճառով։

Չխէինկիի ճառը

Հարիւր տարի է անցել,—ասում է նա,—Շևչենկոյի ծննդեան օրից և 50 տարի՝ նրա մահվան օրից, բայց ճորտութեան կողմնակիցները մինչև այսօր էլ չեն կարող ներել ուկրայինացի կօբզարին նրա մղած կռիւը ճորտատիրութեան դէմ։ Նրա խական մեղքը համարում են այն, որ նա Ուկրայինի երգիչը հանդիսացաւ։ Ուկրայինեան շարժումը, ի հարկէ, գոյութիւն ունի, չը նայած որ պատմագիր Պիպինը որոշեց այդ որպէս ժողովրդի գիտակցութեան բնական երևոյթ։ Շևչենկոյի երկրորդ մեղքը համարում են նրա դեմօկրատիզմը, բայց Ուկրայինի 30 միլ. ազգաբնակութիւնը կազմված է մեծ մասամբ աշխատաւորական տարրերից, այդպիսով ուրեմն բնական է, որ ուկրայինացիների ինքնագիտակցութեան հիմքը կազմէր դեմօկրատիզմը։ Ճիշդ չէ, որ իբր թէ Շևչենկոյի տօնախմբութեամբ շահագրգռված է ինտելիգենցիայի մի մեծ խումբը, որը հետամուտ է ինչ-որ նպատակների։ Շևչենկոյի տօնախմբութեան արգելումը անբաւականութիւն առաջացրեց Ուկրայինի բնակչութեան լայն խաւերում։ Աշխատաւորական խմբակը մի քանի օրվայ ընթացքում Ուկրայինի զանազան ծայրերից ստացաւ բազմաթիւ հեռագիրներ, որոնց մէջ ցանկութիւն է արտայայտվում, որպէս զի վերացվեն այն բոլոր արգելքները և ճնշումները ուկրայինացիների շարժման վրայից։ Պետական Դումայի աշխատաւորների խմբակը,—վերջացնում է Չխէինկին,—Ուկրայինի, ինչպէս և միւս շրջանների աւտօնոմիան համարում է կուլտուրական և հասարակական զարգացման գրաւական։ (Ծափահարութիւն ձախից)։

Միլիւկովի ճառը

Միլիւկովը կանգ է առնում առանձնապէս ուկրայինեան շարժման վրա։ Այն վէճը, որ տեղի ունի այստեղ,—ասում է նա,—սկսվել է ոչ թէ Դումայի պատերի մէջ և կը վերջանայ, ըստ երևոյթին, նրա պատերից դուրս։ Օպպօզիցիայի շնորհիւ Պետական Դուման խառնվեց միայն այն նախաձեռնութեան մէջ, որով Կիևվի նացիօնալիստները աշխատում էին անմիջական ներգործութիւն ունենալ։ Այստեղ նրանք լռում են, բայց Կիևվում արդէն վաղուց աշխատում են որոշված ուղղութեամբ, տպագրելով Սավէնկոյի յօդուածները և հեռագիրներ ուղղելով մինիստրներին։ Սաւէնկօ լռում է Պետական Դումայում, բայց նրա փոխարէն ողջ Ռուսաստանում դօկումենտներն են խօսում բարձրաձայն։

Միլիւկովը առաջ է բերում Կիևվի ազգայնականների ակումբի որոշումներից կտորներ, որոնց մէջ «մազեպականները» մեղադրվում են այն մտադրութեան մէջ, որ իբր թէ Շևչենկոյի տօնախմբութեան միջոցով կամենում են քաղաքական դեմօնստրացիա սարքել, և ազգայնականների՝ ներքին գործերի մինիստրին ուղղած հեռագիրը ասում է, որ իբր թէ ուկրայինացի ագիտատորները ձգտում են Ուկրայինան զատել Ռուսաստանից և ֆեդերատիվ սկզբունքներով միացնել նրան Աւստրո-Ունգարիայի հետ (ծիծաղ օպպօզիցիայի կողմից)։

Պետական Դումայում,—շարունակում է ճառախօսը,—դաժան մեղադրողները հանդէս չեն գալիս, բայց նրանց փոխարէն դուրս է գալիս Պուրիշկևիչը, որ Պետական Դումային ծանօթացնում է իր դպրոցական տետրակներից մէկի բովանդակութեան հետ, և կոմս Կապնիստ, որ ամբողջովին բերում է այն բոլոր փաստերը, որոնց վրա մատնացոյց են լ...ում ազգայնականները, դրա հետ միասին և ուկրայնացիների շարժումը։ Այդ նման է Սավէնկոյի պատմութեան այն մասին, թէ ինչպէս մինիստրներից մէկը մեղադրում էր նրան նրա համար, որ նա՝ Սավէնկօն է մտածել ուկրայնացիների շարժումը։ («Ո՞ր մինիստրը»—ձայնում են աջից։ «Այդ մասին հարցրէք Սավէնկոյին»—ընդհանուր ծիծաղի մէջ պատասխանում է Միլիւկովը)։ Բայց բոլորը Սավէնկօն չի մտածել։ Կիևվի ազգայնականների հետ միասին նա միայն իւրացրել է ներկերը, աղաւաղել փաստերը և երևոյթները, և այդ ամենը միացրել ուկրայնական եղած-չեղած շարժման հետ։

Ազգայնականների ասելով, գոյութիւն ունեն ինչ-որ մազեպականներ, որոնք աշխատում են Ուկրայինան զատել Ռուսաստանից և միացնել Աւստրո-Ունգարիայի հետ։ Բայց ինչն է պատճառը, որ նրանց՝ այդ ենթադրեալ սեպարատիստների միջից դուրս են գալիս մարդիկ, որոնք նրանց համարում են ոչ թէ մազեպականներ, այլ բօգդանովականներ, և մեղադրում են նրանց մօսկովասիրութեան մէջ։ Իմ ձեռքին է գտնվում մօտ օրերս լոյս տեսած՝ ան Դօնցովի գրքոյկը «Модерне москвофильство», որը խօսում է այն մասին, թէ մեր մէջ, առանձնապէս Գալիցիայում, ուժեղացել է ռուսական ազդեցութիւնը, այսպէս կոչված սեպարատիստների ազդեցութիւնը։ Այսպէս կոչված սեպարատիստները գտնվում են տարօրինակ և դժուարին դրութեան մէջ. մի կողմից նրանց վրա է յարձակվում Սավէնկօն, միւս կողմից՝ Դօնցով և այսպէս կոչված մարքսիստական ինտելիգենցիան։ Սավէնկօն նրան մեղադրում է սեպարատիզմի մէջ, իսկ մարքսիստ-ինտելիգենցիան պնդում է, որ նրանք վարակված են «մօսկվասիրական հովերով»։ Կոմս Կապնիստի հետ միասին մենք կը

ծափահարենք այն միջին տրամադրութիւնը, որ այժմ տիրապետող է հանդիսանում Ուկրայինայում։ Այդ հոսանքի մարդիկ, ճիշդ է, իրանց անուանում են «աւտօնօմիստ-ֆեդերալիստներ»։ Դոնցով այդ բանին չի հաւատում և նրանց անուանում է խաչական «կուլտուրնիկներ», որոնք ժամանակ առ ժամանակ խօսում են աւտօնօմիայի մասին։

Մենք սխալ ենք հասկանում ուկրայինացիների շարժումը։ Եւ նրա դէմ եղած հալածանքը մենք համարում ենք քաղաքական վտանգաւոր կռիւ։ Այդ տեսակէտով էլ մենք նայում ենք Շէվչենկոյի յիշատակի տօնախմբութեան վրա։ Շէվչենկօն հասարակ ժողովրդական երգիչ չէ։ Ո՛չ, Շէվչենկօն աւելին է, քան այդ։ Շէվչենկօն սիմվօլն է ազգային կուլտուրայի։ Այդ պատճառով՝ ճիշդ չեն այն պնդումները, որ Ուկրայինի ժողովուրդը չի ցանկանում իմանալ և չը գիտի իր մայրենի լեզուն։ Որ այդ այդպէս չէ, այդ մասին վկայում են այն հազարաւոր գիւղացիների և բանւորների բողոքները, որոնք ստացվել են երեք օրվայ ընթացքում, Րօձեանկոյի՝ Դումայում արած յայտարարութիւնից յետոյ։ Ադմինիստրացիան այդ շատ լաւ գիտի, և այդ պատճառով արգելք է հանդիսանում ուկրայինական թերթերի տարածման և հետամտում է նրանց բաժանորդներին ու ընթերցողներին։ Բայց չը նայած դրան, Ուկրայինայի հասարակ ժողովրդի մէջ աճում և խորանում է ազգայնական միտքը։ Խարկովի Գրագիտ. Ընկ. հրատարակութիւնները սկզբում տարածվում էին շատ դանդաղ, բայց ներկայումս Չիկօլենկի գիւղատնտեսական գրքոյկները տարածվում են կէս միլիօն օրինակներով։ Հարիւր հազար օրինակներով տարածվում են ժողովրդական օրացոյցները, մինչև անգամ Գրուշևսկիի պատմութիւնը սպառվում է տասը հազար օրինակներով («Շատ ափսոս»—գոչում է Պուրիշկևիչն իր տեղից)։ Ուկրայինի շարժումը դեմօկրատական շարժում է։ Նրան կանգնեցնելը անկարելի է. դրանով կարելի է գրգռել նրան Ռուսաստանի դէմ։ Այն մասին, թէ որքան եռանդով է գործում ոստիկանութիւնը այդ բանի վերաբերմամբ, կարելի է դատել այն փաստից, թէ ինչպէս նա երեխաների տօնածառերի վրայից հաւաքում է ազգային գոյներով եղած փոքրիկ դրօշակները։ Երեխաները թագցնում էին այդ դրօշակները, և այդ բանը համարում էին պատրիօտական արշաւանք։ Ահա թէ ռուսական ոստիկանութիւնը ինչպէս է դաստիարակում ուկրայինացիների պատրիօտիզմը (ծափ. օպպօզիցիայի կողմից)։

Ձեր ձեռքին է,—բացագանչում է ճառախօսը,—ուկրայինեան շարժումը ձեզ համար բարեկամական կամ թշնամական դարձնելը։ Սավենկօ և իր բարեկամները աշխատում են վերջին ուղղութեամբ։ Իրանց եռանդով հէնց դրանց ջանքերին են պարտական առանձին խմբակների սեպարատիստական ձգտումները և աւտօնօմիայի մասին եղած ցնորքները (ծափ. օպպօզիցիայի կողմից)։ Այդ մասին վկայում են և արտասահմանցի դիտողները, ինչպէս, օրինակ, Վիդ։

Շէվչենկօյի տօնը,—վերջացնում է իր ճառը Միլիւկովը,—միևնոյն է՝ պէտք է տօնվի։ Բայց թէև որտեղ կը լինի այդ տօնակատարութեան կենտրօնատեղին, այնտե՞ղ, ուր մալօրուսները 30 միլիօն են, այսինքն Ռուսաստանում, թէ՞ այնտեղ, ուր նրանք 5 միլիօն են, այսինքն Լվօվում։ Ձեր պատասխանը կը պարզի, թէ ի՛նչ էք կամենում դուք, իսկ կառավարութեան բացատրութիւնը այս հարցապնդման մասին ցոյց կը տայ, թէ կառավարութիւնը այս հարցում հետևում է արդեօք Սավենկօյին և նրա բարեկամներին թէ՞ ոչ։ (Երկար և աղմկալից ծափահարութիւններ օպպօզիցիայի շարքերում)։

(Վերջը միւս անգամ)

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ջրի անհրաժեշտութիւնը

Ղալաչա, 20 փետրվարի

Ջրի հարցը Դամօկլեան սրի նման կախված է ղալաչեցիների գլխին. թէև Ղալաչան Ղազախի գաւառի ամենահին գիւղերից մէկն է, բայց այսօր իր կոչման բարձրութեան վրա չէ գտնվում շնորհիւ ջրի պակասութեան և անառողջ լինելուն։

Թիֆլիսից սկսած մինչև օսմ. սահմանները բոլոր գիւղերում և քաղաքներում ղալաչեցի կը գտնէք. գաղթը առաջացել է երաշտից. գիւղը համանուն գետի աջ ափից տեղափոխվեց ձախը Գէորգ Քառեանի շնորհիւ՝ 15—16 տարի առաջ։ Գ. Քառեանը մի հասարակ գիւղացի է. անծանօթ մարդը նրան աղքատի կը նմանեցնէ, բայց մեզ համար մեր Գէորգ բիձան է, որի ներքին աշխարհը լի է թանգագին գանձերով։ Գիւղը տեղափոխվելուց յետոյ «Կոթ-աղբիւր» ջուրը բերեցինք, բայց գիւղացոց սա բաւականութիւն չը տուեց. միտք ծագեց Սալաքէդանի աղբիւրը բերելու. բերեցին 2—300 ր. ծախսելով և կաւէ խողովակներով, սակայն չանցաւ մի տարի և նորից խանգարվեց. Ջրի առողջարարութեանը խօսք չը կայ։ Գիւղացիք ժողով կազմեցին և միաձայն որոշեցին հրաւիրել պ. Գ. Մուրադեանին մեր հայրենակից պ. Ց. Դաղբաշեանի հետ գիւղը, որպէսզի դրանց խորհրդով ջուրը բերեն երկաթէ խողովակներով։

Ֆօրստէր

Գիւղական դպրոցի սուրբը

Նալբանդ գ. (Ալէքս. գաւ.), 19 փետ.

Մեր գիւղի մինիստրական միդասեան դպրոցը անցեալ տարվանից կառավարութիւնը մտադրվել էր դարձնել երկդասեան։ Ներկայ յունվար ամսի վերջերին ուսումնարանի տեսուչը պաշտօնապէս յայտնեց մեր գիւղացոց, որ ուսումնարանի վարչութիւնը որոշել է դարձնել մեր ուսումնարանը երկդասեան։ Հրամայված է վարչութեան կողմից, որ գիւղացիք այս ուսումնական տարվայ վերջից՝ մեծացնեն ներկայ ուսումնարանի փոքր շէնքը այն չափով, որ համապատասխան լինի երկդասեան ուսումնարանի։ Նոր շինութիւնը իր բոլոր յարմարութիւններով պատրաստ պիտի լինի մինչև եկող ուսումնական տարվայ ընկերը, այսինքն սեպտեմբեր ամսին։

Յովհաննէս Համբարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

✦ Փետրվարի 23-ին, կադետսկի կորպուսում թունաւորվեցին 87 հոգի կադետ, վերահսկիչներ և ծառայողներ։ Բանից պարզվեց, որ նրանք բոլորն էլ ճաշի ժամանակ ինչոր շաքարահաց են կերել և դրանից թունաւորվել։ Իսկոյն բժշկական օգնութիւն հասցվեց։ Կադետներից մի քանիսը թատրօնումն էին, որտեղ նրանք իրանց վատ զգացին և իսկոյն տարվեցին հիւանդանոց։ Քննութիւն է շարունակվում այն մասին, թէ ում խանութից են եղել գնված յիշեալ շաքարահացերը։

✦ Նահանգապետը թոյլատրել է Նորաշէնի հայոց դպրոցի հոգաբարձութեան՝ իր միջոցներն աւելացնելու համար զբօսանք կազմակերպել ապրիլի 13-ին, Թիֆլիսի ամառային ժողովարանի շէնքում։

✦ Մի շաբաթ առաջ թուրքուհիները բողոք էին ներկայացրել նահանգապետին, որ քաղ. վարչութիւնը արգելել է կօնֆետի գործարաններին իրանց, այսինքն թուրքուհիներին, փաթաթելու համար կօնֆետներ չը տալ, որ տուն տանեն։ Այժմ նահանգապետը քաղ. վարչութիւնից մանրամասն տեղեկութիւններ է պահանջել այդ մասին։

✦ Շաբաթ օրը, փետրվարի 22-ին, Հասարակական ակումբի կացարանում կայացաւ ակումբի անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովը, որտեղ քննվեցին և հաստատվեցին անցեալ տարվայ հաշիւը և ներկայ տարվայ նախահաշիւը։ Վերջում աւագներ ընտրվեցին իշխ. Գ. Մ. Թումանեան, Ա. Բ. Եւանգուլեան, Ց. Ա. Ակունեան, Գ. Ա. Տէր-Ստեփանեան, Ի. Լ. Գուլիշամբարեան, Ա. Ն. Մեկլ, Ա. Ա. Տէր-Օհանէսեան, Վ. Ա. Իսգբաշեան, Ն. Ա. Աբրօսիմօվ, Գ. Ի. Թամամշեան և Վ. Ֆ. Ֆիրգուֆ. իսկ փոխանորդներ ընտրվեցին՝ Արալօվ, Ջերցալօվ, Աֆրիկեան, Ց. Զ. Տէր-Ստեփանեան, Մեֆերտ և տիկ. Թարխանօվա։ Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին՝ Լ. Ե. Սարգսեան, Եփ. Սարգսեան և Ի. Ի. Սերեբրեակօվ։

✦ Շաբաթ, մարտի 1-ին, Հասարակական ակումբի մէջ Դ. Կ. Գեպշտէյն կը կարդայ մի ռեֆերատ՝ «Ջեխօվն իր նամակներում»։ Ռեֆերատից յետոյ կը լինի զրոյց և երաժշտական բաժին։

✦ Մ. Ա. Զաքար հաստատված է քաղ. վարչութեան անդամի պաշտօնում։

✦ Ինչպէս յայտնի է, քաղ. վարչութեանը թոյլատրված է քաղ. կասսայում գերբային թղթեր և մարկաներ ծախել։ Դրանց վաճառումը կը սկսվի մարտի 1-ից։ Վարչութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել, որ թոյլ տրվի նս պօստային մարկաների վաճառում։

✦ Երէկ ամերիկացի յայտնի միլլիարդէր Դէրենկսել Բաթումից Թիֆլիսի վրայով դէպի Արարատ մեկնեց։ Արարատը տեսնելուց յետոյ նա Թիֆլիսի և Բագուի վրայով կուղևորվի Տաշկենտ։

✦ Քաղ. վարչութեան անտառա-այգեբանական յանձնաժողովի նորընտիր անդամներ Ե. Ֆ. Զագանօվ, Ա. Ս. Կասվերեվ, Ա. Ի. Կուբուլաշվիլի, Մ. Ի. Սվենչիկօվ, Գ. Զ. Թամամշեան, Իւ. Ա. Թամամշեան, Ե. Ա. Ուստեշեվ, Ս. Ֆ. Խունդաձէ և Ս. Ֆ. Զրեւլաեվ նահանգապետի կողմից հաստատված են իրանց պաշտօնում։

✦ Տրդատ Տրդատեան թոյլտւութիւն է ստացել նահանգապետից հայերէն լեզուով հասարակական-գրական մի օրաթերթ հրատարակելու «Նոր Ույժ» անունով։ Աննա Իմեդաշվիլի նոյնպէս թոյլտւութիւն է ստացել վրացերէն լեզուով գրական-գեղարուեստական թերթ հրատարակելու՝ «Թէատրի դա Ցխօվրէբա» (Թատրօն և Կեանք) անունով։

✦ Միքայէլեան հիւանդանոցի խելագարների բաժանմունքը ներկայումս լեփլեցուն է, այնպէս որ 95 հոգու փոխարէն, այժմ պահվում են 136 հոգի։

✦ Ուրբաթ, փետր. 28-ին, երկրագործութեան դէպարտամենտի կովկասեան գլխաւոր լիազօրի բնակարանում (Սերգիեվսկայա փ. № 9) կը կայանայ Կայսերական Ռուսական Պտղաբուծական Ընկ. Անդրկովկասի ճիւղի անդամների հերթական նիստը, որտեղ քննըվելու են մի շարք հարցեր և ընտրվելու են նոր անդամներ։

✦ Պետերբուրգի բժշկական ինստիտուտի և Թիֆլիսի բարձր դասընթացքների ունկնդրուհիներին օգնող Թիֆլիսի ընկ. վարչութիւնը խրախուսանք է ստացել մարտի 2-ին 1000 ր. վիճակախաղ սարքելու։

✦ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկ. քաղ. վարչութեանն է ներկայացրել այգեգործական դպրոցի տեղեկագիրը, խնդրելով շարունակել դպրոցին տարեկան նպաստ տալը։

✦ Անտրա-արդիւնաբերական ծառայողների ակումբի անդամների ժողովը ակումբի աւագներ ընտրեց—Ի. Եա. Բեզրուչկօ, Մ. Ա. Կօվալենկօ, Մ. Լ. Շկուրին, Ս. Ս. Կրիւչկօվիչ, Ս. Ֆ. Էլլավա, Ն. Ա. Աթոյեան և Մ. Բ. Տէր-Յարութիւնեան։

ԿՈՎԿԱՍ

✦ Զաքաթալայի մեր թղթակիցը գրում է մեզ ամսիս 24-ից հետևեալը. «Քաղաքումս յայտնի վաճառական Ստեփան Շահբիմանեանի ծառան 70 րուբլու ապրանք է գողանում ու յանձնում մի թուրքի. իսկ երէկ գիշեր, Տէր-Զաքարեանի 13 տ. ծառան բռնվեց մենակ խանութի կասսան մաքրագործելիս։ Նա խոստովանեց, որ գիշերները գալիս խանութից փող ու ապրանք է տանելիս լինում, և փողը միշտ տալիս է լինում իր ծնողներին»։

✦ Գիւմբաղարակի մեր թղթակիցը գրում է մեզ հետևեալը. «Զարմանալի ձմեռ է լօռում. գարունը մօտենում է. բայց դեռ մեկ զանում ձիւն չը կայ. դաշտերը աշնանից սև են և ցանքերը մերկ, բաց։ Սարերի կատարներին միայն քիչ շատ ձիւն է երևում։ Նախկին խստաշունչ ձմեռներին յաջորդել է մեղմ ու մշտապայծառ ձմեռ։ Անձրևն ձմեռը իր վնասակար ազդեցութիւնը պիտի ունենայ աշնանացանների վրա։ Եղանակը գարնանային է. մեղուները ներս ու դուրս են անում»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

✦ Խարբինից հեռագրում են, որ վերջերս նկատվում է չինացիների ուժեղ գաղթականութիւն դէպի Ռուսաստան, գլխաւորապէս դէպի Մոսկվա՝ գաղթում են մանաւանդ մանր առևտրականներից ու բանւորներից։ Խարբինի ռուսաց հիւպատոսը ամեն օր տալիս է մօտ 150 չինացիների անցագրեր՝ Ռուսաստան անցնելու համար։

✦ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, առ 15-ն փետրվարի 1914 թ. ձմրան առաջին կէսը աշնանացանի ցանքսերի պահպանման վերաբերութեամբ բնորոշվում է հետևեալ կերպով։ Ձիւն եկաւ իր ժամանակին Եւրոպ. Ռուսաստանի նահանգներում։ Սովորականից ուշ 36 նահանգներում և գլխաւորապէս Պրիբալտիկ երկրում, Հիւսիսում և Անդրկովկասում։ Աւելի ուշ՝ 29 նահանգներում, գլխաւորապէս Կենտրօնական Ռուսաստանում։ Ձիւն չեկաւ բոլորովին Սամարղանդի, Ֆէրգանի և Անդրկասպեան նահանգներում։ 1913—14 թ. թ. ձմրան ընդհանուր ընթացքը ճանաչվում է աննպաստ ցանքսերի համար։

✦ «Русское Сл.»-ի խմբագրութիւնը Մօսկվայի քաղաքապետի որոշմամբ տուգանվել է 500 ր. № 39-ում տպած «Երկու դէբիւտ» յօդուածի համար։

✦ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Գօրեմիկինը մեծ ջանքեր է լարում միութիւն կայացնելու Պետական Դումայի և Պետական Խորհրդի միջև, որոնց յարաբերութիւնները հետզհետէ սրանում են սառն կերպարանք, մանաւանդ նրանից յետոյ երբ Պետ. Խորհուրդը մերժեց Պետ. Դումայից ընդունված օրէնսգիծը, վերաբերեալ տէրերի և ծառայողների փոխ-յարաբերութիւնները կանօնաւորելու խնդրին։

✦ «Б. В.»-ի ասելով, ներքին գործերի մինիստր Մակլակօվը դիմեց նահանգապետներին և քաղաքապետներին, պատուիրագրելով որ գաւառական իշխանութիւնները ազգաբնակութեան դժգոհութիւնը առաջ չը բերելու համար առաջ քան կը հրատարակեն պարտադիր որոշումներ կարևոր հարցերի վերաբերութեամբ, որոնք շօշափում են բնակիչների շահերը, հարցնեն այդ որոշումների մասին ներքին գործերի մինիստրութեան կարծիքը։

✦ «Рус. Вѣд.»-ն № 36-ի առաջնորդող յօդուածի համար Մօսկվայի քաղաքապետից 500 ր. տուգանքի են թարկվեց։

✦ Մօսկվայի համալսարանի վաստակաւոր պրօֆ. Ն. Կաբլուկօվը ծանր հիւանդ է։

✦ Պետերբուրգում Նէվսկի մանուֆակտուրայի պահեստից գողացել են 50,000 ր. ապրանք։ Պնդում են, թէ գողութիւնը կատարվել է յեղափոխական նպատակով։

✦ Մինիստրների խորհրդի նախագահը կարևոր խորհրդակցութիւն ունեցաւ արտաքին գործերի մինիստրի հետ արտաքին քաղաքականութեան մասին։

ԳԻՏՈՒԹ. ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական Թատրօն

Երկուշաբթի, փետրվարի 24-ին, դերասան Բարատօվի ղեկավարութեամբ ռուսաց դրամատ. խումբը իր առաջին ներկայացումը սկսեց «Идіотъ» պիէսով, որ յարմարեցված է Դօստոևսկիի համանուն րօմանից։ Գլխաւոր դերերը, այն է՝ իշխան Լեվ Միշկինի (կամ «Իդիօտի»), Նաստասիա Ֆիլիպօվնա Բարաշկօվայի և Պարֆէն Րագօժինի դերերը կատարում էին Կօլօբօվ, տ. Ժիխարեվա և Բարատօվ։

Ով ծանօթ էր Դօստոևսկիի րօմանին, պէտք է գար այն եզրակացութեան, որ Կօլօբօվ աւելի քան գեղեցիկ կատարեց «Իդիօտի» դերը և կարողացաւ պատկերացնել մեծ րօմանիստի այդ հերոսին այնպէս, ինչպէս նա կամեցել է ցոյց տալ և հոգեբանօրէն վերլուծել։ Տիկին Ժիխարեվան իր գեղեցիկ արտաքինով, ձևերով բաւական հմտօրէն ներկայացրեց Նաստասիա Ֆիլիպօվնային, թէև առանց տեմպերամենտի։ Այդ դերասանուհին խոստանում է լինել աչքի ընկնող ույժ։ Բարատօվը, որ կատարում էր վաճառական Րագօժինի դերը, ցոյց տուեց բարեխիղճ, բայց դեռ վայրագ բընազդներով ապրող ռուս հարուստ վաճառականի պատկերը, որ իր առաջ ոչ մի թումբ չէ կամենում տեսնել իր ցանկութիւնների կատարման մէջ։

Առհասարակ խումբը լաւ կազմակերպված է երևում, և յոյս ունենք, որ նա կը կարողանայ լուրջ թատրօնասէրներին գոհացում տալ։

Հ. Ա.

Արքունական Թատրօն

Փետրվարի 24-ից սկսվեցին Մօսկվայի Նիկիտեան թատրօնի օպերէտային խմբի ներկայացումները՝ գլխաւորութեամբ Թիֆլիսեցիներին ծանօթ Ե. Պոտօպչինայի և կօմիկ Գրէկօվի։

Առաջին ներկայացման տոմսակները, չը նայած թանգ գներին, մի քանի օր առաջ սպառվել էին, և թատրօնը այդ երեկոյ ծայրից-ծայր լի էր գլխաւորաբար այնպիսի հասարակութեամբ, որը, յաճախ, խուսափում է օպերային և դրամատիկական լուրջ ներկայացումներից։

Խումբը իր առաջին դէբիւտի համար ընտրել էր Ժիլբէրի «Պուպսիկ» նոր օպերէտը, որը թէ սիւժէի և թէ երաժշտական կողմից ներկայացնում է մի ողորմելիութիւն, ի բաց առեալ մի քանի էֆեկտային տեսարաններ, ուր կատարվում են, ի միջի այլոց, նորագոյն պարերգեր ու պարեր, որոնց թւում և արգենտինեան հռչակաւոր «տանգօ» պարը, որ այնքան բացասական կարծիքներ ունի ստեղծած իր շուրջը։

Եթէ օպերէտայի այդ աչքի ընկնող ողորմելիութեան վրա աւելացնելու լինենք խաղացողների, նոյն իսկ պրի-մադօննա Ե. Պոտօպչինայի՝ օպերէտային արտիստներից մինիմում պահանջվող՝ ձայնական կողմից զուրկ լինելը, օրկէստրի աղքատութիւնն ու ջրալիութիւնը, այդ ժամանակ երկուշաբթի օրվայ ներկայացումից ստացված տպաւորութեան պատկերացումը կատարեալ կը լինի։

Այդ երեկոյ աչքի էին զարնվում միայն ամբողջ անսամբլի գեղեցիկ և թանգարժէք հագուստներն ու գեղարուեստական դեկօրասիօնները։

X.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Բաթում, 18 փետր.

Հինգշաբթի, փետր. 13-ին, Վարդանանց տօնի օրը, տեղիս ժողովարանում յօգուտ տեղական ծխ. դպրոցների, կայացաւ հայկական երեկոյթ։ Երեկոյթի ծրագիրը բաւական ճոխ էր և բազմակողմանի։ Առաջին մասում երգում էր քառաձայն խումբը ղեկավարութեամբ դպրոցի ուսուցիչ Վ. Բունիաթեանի. խումբը բաւականին բազմամարդ էր։ Խումբը երգեց մի քանի երգեր, որոնք, պէտք է ասել, այնքան էլ աջող չէին։ Խումբը ուրիշ անգամ, ինչպէս օրինակ հայ գրերի գիւտի և տպագրութեան յոբելեանի ժամանակ, աւելի լաւ տպաւորութիւն թողեց, քան այս անգամ։ Այնուհետև գեղեցիկ կերպով նուագեց դաշնամուրի վրա օր. Գիզան Բէթհօվէնի «Կօնցերտը». աջող կերպով երգեց «Въ порывѣ слезъ» տ. Ջելօնայա։ Հասարակութիւնը թէ մէկին և թէ միւսին մատուցեց ծաղկեփնջեր։ Յետոյ նուագեց թառի վրա պ. Վ. Բունիաթեան «Կռունկը» և հասարակութեան խնդրանօք կրկին անգամ նուագեց պարսկերէն՝ չարգեահը։ Հասարակութիւնը վարձատրեց նրան երկարատև ծափահարութիւններով։ Երկրորդ մասում մոգական լապտերով ցոյց տրվեցին, բեմի ետևից մեղմ երգեցողութեամբ, երկու խորհրդաւոր պատկերներ. առաջին պատկերը ներկայացնում էր «Մայր Հայաստանը շղթայված», իսկ երկրորդը՝ հայ գիւղացին կտրատում էր այդ շղթաները։ Այնուհետև նուագում էր ասիական նուագախումբը ղեկավարութեամբ Բունիաթեանի. խումբը բաղկացած էր 25 հոգուց, նուագում էին թառի, փլէյտայի, ճիանուրի և այլ գործիքների վրա. նուագախումբը բաւականի աջող կերպով նուագեց հինգ հայկական երգեր։ Երեկոյթի ամենահետաքրքրական մասը կազմում էր այդ նուագախումբը։ Յետոյ բեմի վրա երկսեռ խումբը պ. Բունիաթեանի ղեկավարութեամբ պարեց ազգային պարեր. օրիորդները հագել էին Ախալցխայի գեղեցիկ հագուստներ, իսկ պարոնները, հայկական, քիւրդական և լազի հագուստներ։ Հաճելի տպաւորութիւն գործեցին թիւրքահայերի խմբական պարերը։ Սրանով վերջացաւ բեմական մասը։ Այնուհետև սկսվեցին եւրօպական պարերը, որոնք տևեցին մինչև առաւօտեան ժամը 5-ը։ Կար հարուստ վիճակախաղ։ Երեկոյթը գրաւել էր հայկական բազմութիւն, այնպէս որ դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն էր։ Երեկոյթից ստացվեց մօտ 4000 ր. մուտք։ Շնորհակալութեան արժանի է երեկոյթի կառավարչուհի տ. Վ. Պետրոսեանը, որը քանի տարիներ է, ինչ իր վրա է վերցնում այդ դժուարին գործը և միշտ էլ պատւով դուրս գալիս, մանաւանդ որ այս տարի շատ դժուարութեամբ յանձն առաւ, յարգելով ընդհանուր ժողովի խնդիրքը։

Ա. Նիկողոսեան

ՄԱՄՈՒԼ

Ինչպէս յայտնի է հեռագիրներից, Պետական Խորհուրդը ձայների մեծամասնութեամբ մերժեց առևտրական ծառայողների վարձման մասին եղած օրինագիծը։ Այդ առիթով «Рус. Вѣд.» հետևեալն է գրում։

Օրինագիծը մերժվեց։ Այդ խիստ նշանակալից քայլ է ոչ միայն մեր օրէնսդրութեան հեռատեսութիւնը պարզելու համար, այլ և ներկայ քաղաքական մօմենտը հասկանալու համար։ Հերթի չէր դրված մի որևէ խոշոր սօցիալական բարեկարգութեան խնդիր, որ կարող լինէր յեղաշրջում մտցնել գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնների մէջ. հարցը վերաբերում էր առևտրական հիմնարկութիւնների տէրերի և նրանց ծառայողների (սրանց վարձման) իրաւական յարաբերութիւնները որոշելուն, որպէսզի երկու կողմերն էլ, որ պայմանագիր են կապում իրար հետ, կարող լինէին դատական պաշտպանութիւն և օրէնքի հսկողութիւն ունենալ։ Գոյութիւն ունեն հաշւեգրքայկներ, որ վաղուց յայտնի է եւրօպական օրէնսդրութեան և որոնք մտցված են մեր գործարաններում։ Նորամուծութիւնը արդարացի և հարկաւոր է իրաւունքները պահպանելու խնդրում, բայց աննշան է իր սօցիալական կշռով։ Նորամուծութիւն, որ ենթադրում էր մի քանի սահմաններ դնել ինքնիշխանութեան և քմահաճոյքին։ Որ այդ այդպէս է, երևում է գոնէ նրանից, որ երրորդ Պետական Դումայում հաշւեգրքայկներ մտցնելու հարցը քննվեց մինչև անգամ տնային սպասաւորներ վարձելու մասին եղած օրինագծի մէջ, որը մշակված էր աջակողմեան ֆրակցիաների կողմից։

Այժմ իրաւական սկզբունքներ հաստատելու մէջ նկատվեց պետական հիմքերը երերելու վտանգ, և այն նախագիծը, որ բարելաւութիւն պիտի մտցնէր աշխատաւորների դրութեան մէջ, թաղված է։ Եթէ «հիմքերի պահպանութիւնը» կայանում է անօգնականութեան և ապօրինութեան անարդար յարաբերութիւնները պաշտպանելու մէջ, այն ժամանակ, ի հարկէ, նոր օրէնքի նախագիծը կը ցնցէր հին կարգերը, սակայն չէ՞ որ կուլտուրական երկրում օրէնսդրութեան նպատակն է՝ ընդլայնել իրաւական յարաբերութիւնների շրջանը, և ոչ թէ պաշտպանել այնպիսի պայմաններ, որոնք ծնում են չարիք և սպառնում երկրի ներքին խաղաղութեան և հանգստութեան։

Թող այժմ գործակատարները իրանց հանդէս գալով սարսափ չազդեն կոմս Բօբրինսկիին. բանը իսկի էլ դրանում չէ, թէ ո՛ւմ կողմն է՝ իրաւունքը և արդարութիւնը։ Չէ՞ որ օրէնսդէմները բաստաէջներ, զօրագլուխներ չեն, որ օգտվեն երկրի ռազմական ույժից, այլ նրանք պետական և հասարակական կեանքը իրաւական և կուլտուրական հիմքերի վրա հաստատողներ են։ Ո՞ւր կը տանեն երկիրը բարձր պալատի ռազմավարութեամբ առաջնորդվող օրէնսդէմները. ով ուժեղ է, նա էլ արդար է։ Ել ինչպէս է հնարաւոր այսպիսի պայմաններում օրէնսդրական աշխատանքը յանուն ի՛նչ շահերի էլ լինի։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Էջմիածին, 12 փետրվարի

«Հորիզոնի» 28-դ, 29-դ, 30-րդ և 31-դ համարներում լոյս տեսան «Ճեմարանի անցուդարձից» խորագրով յօդուածներ, ուր այնքան շատ են և խիստ սխալ տեղեկութիւններն ու միտումները, որ իմ կողմից, իբրև ճեմարանի ուսանողի, անկարելի է արդէն զանց առնել։

Ես շատ կը կամենայի, որ երբեք չը խօսվէր, չը գրվէր ճեմարանի այս վերջին դէպքերի մասին, որովհետև ամեն մի ճշմարիտ ասելիք մի դառն, մի յանդիմանութի՛ւն, մի սոսկալի հարուած է թէ ճեմարանի՝ որպէս կրթական հաստատութեան հասցէին և թէ այն մի քանի անձանց, որոնք այսօր նրա մէջ պաշտօնավարելու բաղդն ունեն։ Խոստովանում եմ սկզբից, որ ես այժմ շատ բան ասելու հնարաւորութիւն չունեմ. ասենք՝ այս մօմենտին դրանք դեռ կարևոր էլ չեն. բայց կասեմ և տղամարդի պէս, բաց ճակատով կը պաշտպանեմ այն բոլորը, որոնց յերիւրանքները հրամցրել է ընթերցողներին «Երևան, Սուրէն Մահտեսեան» քօղի տակ թագնված պարոնը։ Էջմիածնում ապրող և ճեմարանին մօտ անձնաւորութեանց համար՝ գաղտնիք չէ յօդուածագրի ով լինելը. ճշմարիտ է, հեղինակը կարող էր որոշ դէպքերում հետաքրքրական չը լինել, բայց այս դէպքում անպայման կարևոր է, որովհետև հէնց այդ քօղերի տակ թագնվելն իսկ արդէն շատ բան է ասում... Լաւ է, որ յօդուածագիր պարոնը չէ մոռանում, որ ճեմարանի շարժումների ժամանակ... կարող են եղած լինել այնպիսի անհատներ, որոնք աշխատել են պղտոր ջրում ձուկ որսալ, դիմել զարտուղի նպատակների... Համարձակ կարող եմ ասել, որ, այո, եղել են և շատ էլ մեծ, բայց պախարակելի, դեր են կատարել, այդ մարդկանց միջամտութիւնը շատ է վնասել ուսանողութեան շահերին. այդ մարդիկ կասեցրել են ուսանողութեան շարժումները, թոյլ չեն տուել շարժումներն այնպիսի ընթացքով գնային, ինչպէս այդ կը կամենային ուսանողներն in corpore, առանց այս կամ այն խմբակցութեան նպատակներն ի նկատի առնելու։ Այդ ուսուցիչների դերը պախարակելի է. նրանք, որպէս պաշտօնով ուսուցիչներ, կոչվամբ մանկավարժներ, երբեք նման գործերով, շատ հասկանալի պատճառներով, չը պիտի միանային ուսանողների հետ, բայց միացել են, յանցանք գործել և մինչ այժմ քօղարկված մնացել։

Ովքե՞ր են դրանք. չորս ուսուցիչներ, որոնք ճեմարանի ուսուցիչների յուզումների ժամանակ այնպիսի դեր, այնպիսի մաս-

[illegible]

...բում է խրողութիւնը. դասերը վերսկսելու բանաձևին ձայն են տուել 16 հոգի, հակառակ 9, չէզոք 3, վերջիններս էլ յետոյ միանում են առաջիններին, և ստացվում է 19 ի դիմաց 9-ի, որի տարբերութիւնը յամենայն դէպս չորս չէ... և վերջապէս հարցը 9-ի, 10-ի կամ 4-ի մէջ չէ, այլ դիտելին մտումն է, որ անշնորհք վիպասանի նման անց է կացրել ամբողջ պատմութեան միջով. «Նրբամիտ» «մանրակրկիտ» թղթակիցը «անաչառօրէն», «օբիեկտիվ» կերպով բերում է անգամ նման 4-ի սխալ տեղեկութիւնները և լռում է ու զանց առնում այնպիսի նշանակալից երևոյթի հանդէպ, ինչպիսին ուսանողութեան որոշումն է՝ խզել կապերը չորս ուսուցիչների հետ. հարցնում եմ. այդքան մանրամասնութիւններ իմացողն անկարելի է որ չիմանար և այդ. արդ՝ ինչն է լռել. մեկնութեան պէտք չը կայ. չերկարացնեմ. աւելի երկար խօսելու առիթը կունենամ. ասենք նաև այն, որ մատնանշելով չորս ուսուցիչների պախարակելի ու դատապարտելի մասնակցութիւնն ու միջամտութիւնը՝ ճեմարանի ուսանողական շարժումներն արդիւնք և հետևանք չեմ համարում այդ ուսուցիչների կամ այլոց գրգռումների ու դրդումների, ոչ, դրանք ունեն աւելի խորը պատճառներ, քան ցայժմ մամուլում գրվածները, բայց դժբաղդաբար այժմ մենք դրան չենք դառնում.

Ուսանող Գ. լսարանի՝
Աշոտ Հախումեան

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՐՑԸ

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՐՑԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Կանանց իրաւունքների ընդլայնումը պետական ծառայութեան ասպարիզում.— Որ կանանց ազատագրութիւնը մի հրամայողական պահանջ է դարձել նաև Ռուսաստանում, դրան ապացոյց կարող է ծառայել [illegible] այդ ենթադրութիւնները մեծ մասամբ չեն իրականանում, կամ թէ իրականանում են շատ աննշան չափերով, այնու ամենայնիւ նրանք թէև շատ դանդաղ, բայց քայլ առ քայլ առաջ են մղում կանանց ազատագրութեան գործը.

Այսպէս, Պետական Դումայի օրէնսդրական ենթադրութիւնների կոմիսիայում մաքսային դեպարտամենտի օրինագիծը վերաքննելիս, որոշվել է, որ դեպարտամենտում ծառայող կանանց թոշակային իրաւունքները հաւասարվեն տղամարդկանց իրաւունքների հետ.

Ֆինանսների մինիստրի օգնական Վեբէրը այդ որոշումի դէմ չէ առարկել.

Միևնոյն ժամանակ կոմիսիայի նախագահ Ն. Անտոնովը տեղեկացնում է, որ շուտով Պետական Դումա է մտցվելու պետական կոնտրոլի շտատները ընդլայնելու օրինագիծը, որում փորձ է անվում հիմնաւորապէս լուծել կանանց իրաւունքների հարցը պետական ծառայութեան ասպարէզում, տեղ տալ կանանց՝ հաւասար իրաւունքներով պետական կոնտրոլի վարչութեան մէջ.

Այդ օրինագծի օրինակով պէտք է վերաքննվի այդ հարցը և միւս պետական հիմնարկութիւնների վերաբերեալ.

Միւս կողմից ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը մի նոր կարգադրութիւն է հրատարակել, որում թոյլատրվում է Մօսկվայի հանգոյցի պետական ճանապարհների վրա ընդունել կին ինժեներներ, այն պայմանով միայն՝ որ այդ պաշտօնները ինքնուրոյն, պատասխանատու չը լինեն. Միևնոյն ժամանակ կին-ինժեներների թիւը սահմանափակվում է որոշ տոկոսով.

Կանանց մի նոր ձեռնարկութիւն.—Պետերբուրգում, բարձրագոյն կրթութիւն ստացած մի խումբ կանայք, մասնագիտութեամբ ստատիստիկներ, վճռել են հիմնել մի ինքնուրոյն վիճակագրական բիւրօ. Զը նայած որ վիճակագրական աշխատութիւնների կարիքը մեր երկրում ստէպ ստէպ զգացւում է, կին-ստատիստիկները ապարէզ չեն գտնում իրանց ույժերը ծառայեցնելու, որովհետև պետական ու հասարակական հիմնարկութիւններում, ըստ տրադիցիայի, կնոջ աշխատակցութիւնը ցանկալի չէ համարվում.

Կանանց այդ վիճակագրական բիւրօն նպատակ ունի ամեն տեսակի վիճակագրական տեղեկութիւնների մշակումը.

Կանանց քաղաքական իրաւունքների հարցը Շվէդիայում.—Շվէդացի կանայք, որոնք մի քանի տարի է արդէն, ինչ ընտրողական իրաւունքներ են վայելում քաղաքային ինքնավարութեան հիմնարկութիւններում, ներկայումս եռանդուն պայքար են մղում տղամարդկանց հաւասար քաղաքական իրաւունքներ ստանալու համար. Կանանց քաղաքական իրաւունքների հարցը Շվէդիայում դարձել է զուտ կուսակցական հարց. Առաջադիմականները և սոցիալ-դեմօկրատները այդ քաղաքական ռեֆորմի կողմնակից են, իսկ երկու պալատների պահպանողականները դէմ են. 1912 թ. կանանց ընտրողական իրաւունքների օրինագիծը ներքին պալատում ընդունվել է ձայների ահագին մեծամասնութեամբ, բայց վերին պալատում մերժվել. Այժմ շվէդացիք շարունակում են իրանց պայքարը. Շվէդիայի ամենայետ ընկած վայրերում անգամ կանանց ժողովներ են կայանում. Մի տարվայ ընթացքում շվէդական պարլամենտին 46 պետիցիա է ներկայացված. վերջին պետիցիան ստորագրել են 150,000 կին. Պատրաստվում են մեծ ցոյց անել. Կանանց շարժումի ղեկավար կանայք անկետա են կատարել, որից երևում է, որ 21 տարեկան հասակից բարձր կանանց $^3/_4$-ը ընտրողական իրաւունքների կողմնակից են. Ինչ վերաբերում է Նորվեգիային, այնտեղ մի քանի տարի է արդէն որ կանայք քաղաքական ընտրողական իրաւունքներ են վայելում.

Կին-պրօֆեսոր Բերլինում.— Բերլինի համալսարանի «Շարիտէ» կլինիկայի բժիշկ և ասիստենտ՝ բժշկապետուհի Գիրշը ստացել է պրօֆեսորի կոչում. Դա առաջին կին-բժիշկն է, որ պրօֆեսորի կոչում է ստանում.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

Մերսին, 22 յունվար

◆ Հաս օրուան խօսակցութիւնը Տարսոնի Սեն-Պօլ ամերիկեան կօլէժի միջադէպն է, որ ինքնին բնորոշ կը դառնայ՝ օտարազգի միսիօնարաց նեղ և հակահայ տրամադրութիւնքը պատկերացնող.

Ժամանակէ մը ի վեր է, որ ի տես հայ-բողոքական մերայնոց ազգայնական զգացմանց վերարթնումին և նոյնիսկ մայր-համայնքին հետ սերտ համերաշխութեան փորձերուն, կարգ մը մոլեռանդ պատուելիներ և միսիօնարներ յուզումի նշաններ և վտանգի ազդակներ կարձակեն. Ծրագիրներ է՝ [illegible] զօրեղ և յաղթական, հակառակ զայնս պրկող և թմրեցնող ազգասպան ջանքերուն, այլ ևս երկրորդական և երրորդական ստորաճանի կը մղէ ազատ խիղճի վերաբերող, և աւելի շատ, անխոստովանելի և շահամոլ հաշիւներ պարտկող՝ կրօնական-դաւանային քարոզութիւնը.

Հայ-բողոքականքը, պահպանելով իրենց ուրոյն եկեղեցիի հանգամանքը, որոշած են չըլլալ այլ ևս ակամայ խորթ զաւակը այն ազգին, որմէն ծնած են, և որ ատելու և քամահրելու կը մղէին զինք օտար ազդեցութիւնքը.

Դոկտ. Քրեսթին, որ մեղքիս վրայ, հայասէրի համբաւ ալ ունէր, Տարսոնի կօլէժի մէջ բովանդակ աշակերտութեան և հայ ուսուցչաց բուռն փափագին համաձայն հայերէնի դասաւանդութեան պահանջին ընդդէմ, իր հիմնադիր-տնօրէնի վէտօն և ոչ-կաբեմքը մէջտեղ դնելով, ահագին տակն ու վրայութեան պատճառ կուտայ.

Անշուշտ դոկտ. Քրեսթին ազատ է իր կօլէժին մէջ ուզած բանը դասախօսել տալու կամ ոչ, բայց երբ իր «մարդասիրական» այդ ձեռնարկը կըլլայ ամենամեծ մասով հայերու համար, երբ աշակերտութեան 8—9 տասներորդը հայեր են, մեզի խպառ անհասկնալի կըլլայ հայերէնի արգելքը, որ հայատեցութեան համանիշ ծանրութեամբ մը երևան կելլէ. Ինչու արգիլել, որ հայ աշակերտները առիթ չունենան իրենց ազգային լեզուն ևս սորվիլ.

Եթէ Մր. Զէմբըրս ըլլար—այն, որ Կիլիկիոյ ջարդին՝ Ադանայի մէջ իր դուռները փակեց հայ ապաստանողներուն դէմ, և որ իր բովանդակ «աւետարանականութեամբը» չվարանեցաւ պատերազմական առեանին առաջ ջարդերուն իբր պատճառ ցոյց տալ... ջարդուած հայերը—պիտի հասկնայինք. Բայց չենք գիտեր ինչով որակել կօլէժի մը հիմնադիր և իր կեանքն ամբողջ հայութեան համար աշխատած մէկու մը ընթացքը, որպիսին է դոկտ. Քրեսթի.

Առենին գրած եմ ձեզ Հաճընի մէջ ևս միսիօնարական և հակամիսիօնարական կըռիւներուն համար, միևնոյն պատճառներէն բղխած. և նկատելով որ Կիլիկիա, ուր միսիօնարներն ահագին ազդեցութիւն մը ունին և բազմաթիւ հաստատութիւնք և ուր հայ բողոքականաց մեծ մասն ևս, դեռ մոլեռանդ և հակառակ՝ համերաշխութեան ջանքերուն, օտար կը մնայ ազգային այդ քաղաքականութեան, մենք կը մղուինք խորհելու թէ՝ այս ընդդիմութիւնը, ատելութիւնը և անտրամաբանական վերաբերմունքը պարզապէս դժգոհութեանց մէկ մէկ նշաններ են, սկսնակ միութեան գործը քանդելու համար.

Միսիօնարութիւնը սխալ մը կընէ անշուշտ. ոչ միայն իր ներկայ, այլ և անցեալ այնքան օգտակար գործերն ու համբաւը միանգամայն պիտի քանդէ առով. Հայ ժողովուրդը հակառակ՝ Թէրզեաններուն և Զէմբըրներուն՝ պիտի քալէ նոր ուղիէն, որ արթնած գիտակցութիւնը այլևս գծած է իրեն համար. Վա՜յ հակառակողներուն.

Վերջին պահուն կիմանանք, որ դոկտ. Քրեսթին, ի բնէ բարի մէկը, տեղի տալով՝ խնդիրը իր սուր բնաւորութիւնը կորսնցուցած է.

◆ Տարսոն ուրիշ խնդրով մը ևս Կիլիկիոյ հայութեան ուշադրութիւնը իր վրան հրաւիրած է.

Թիւրք մը, որուն մէկ փոքր աղջիկը ատենին գնչուները կը գողնան եղեր, և որ այժմ սանդըրկ-էմինիի պաշտօն ունի Տարսոնի մէջ, շէրիի մէկ ուրիշ և քմահաճ վճիռովը Նէկտէ (Կոնիա) բնակող հայու մը 11—12 տարեկան գեղանի որդեգիր աղջիկը կը յափշտակէ և քովը կը բերէ, հակառակ խնամակալ ծնողներուն յուսահատական ընդդիմութեանց և աղջնակին աղեխարշ ողբ ու կոծին.

Այդ մարդը ասկէ քանի մը տարիներ առաջ ևս միևնոյնը փորձած էր ուրիշ մէկ փոքր աղջկան մը վրայ, այդ անգամ ևս Սեբաստիոյ նահանգէն գտնելով իր կորսուած զաւակը, բայց վեհ. կաթողիկոսին ջանքերովը, և առենի կուսակալ Բահրի փաշայի հրամանովը դժբաղդ աղեկը կազատի իր այդ նորօրինակ ծնողաց ճանկերէն.

Այդ փոքր աղջիկն ալ, այժմու եղածին պէս, ծնողները կը պատմեն թէ հրեշտակի սիրունութիւն ունէր. Ուրեմն, քանի որ այդ թիւրքը իր զաւակը կորսնցուցած է, և քանի որ սիրուն հայուհիներ պակաս չեն՝ որդեգրուած, մեր «բարեկարգեալ» և «ազատ» երկրին մէջ կարելի է առնել և յափշտակել առանք և այդ հօթենթական արարքն ալ օրէնքով (?) սրբագործել...

Դիտող

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ամերիկական «Standard Oil» ընկերութիւնն առաջարկեց Թիւրքիային խոշոր փոխառութիւն Թիւրքական նաւթաբեր հողերի կօնցեսիաների փոխարէն. Օսման-Նիզամ-փաշան Վա- [illegible]

Վենետիկում սպասվում է այս ամսի վերջերին. Կայսրի և կայսրուհու հետ լինելու են նաև նրանց որդիներից երկուսը. Բարձր հիւրերը երեք օր մնալուց յետոյ՝ Վենետիկից մեկնում են Կորֆու կղզին.

◆ Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ վերջին օրերս նկատվում է զօրքերի մեծ տեղաշարժում. Եմէն են ուղարկված 8000 զինուոր. Շուտով արտիլերական գնդեր են ուղարկվելու Երզրում.

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի: Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմեոնովսկայա փող., № 18 (Վորոնցովի արձանի մօտ) առանձնապէս հիւանդների համար յարմարեցված բնակարանում: Բժշկի բնակարան Սեմեոնովսկայա, № 16.
(չ.ու.կ.) 804. 100—58

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլոլակում, Բէբուտովսկայա փող. № 38.
Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.: Էլեկտրոթերապիա: Ընդունելութիւնը առաւ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը: Տելեֆոն № 388.
(ա. օ.) 112. 100—13

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, (Erlich-ի 606 և 914-ով) միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների: Էլեկտրոլիզիս:
Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկով:
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան:
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.:
Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկևիչյա փող.), տելեֆոն 11—75.
(չ. կ) 785. 100—52

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ՍՏԱՆԻՍԼԱՒ ՊՇԻԲԸՇԵՎՍԿԻԻ
De Profundis
Թարգմ. Ա. Մելիք-Վարդանեանի, Թաւրիզ: Մաքուր տպագրութեամբ, ընտիր թղթի վրա:
Գ ի ն ը 25 կ ո պ.
Պահեստը «ԳԻՐ» գրախանութում:
Նոյն գրախանութում վաճառվում են նաև «ՕՏԱՐ ՓՈՒՆՋԵՐ» թարգմանական գրականգեղարուեստական հանդէսը, խմբագրութեամբ Ա. Մ. Վարդանեանի:
Գ ի ն ը 80 կ ո պ.
Դիմել Тифлисъ, Книжный магазинъ «Гиръ». Веляминовская № 7.
(շ. շ.) 155. 3—2

Լոյս տեսաւ
ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
XXV գիրքը 1913 թ. № 2.
Գինն է 1 ր. 50 կ.:
Բովանդակութիւն.—Ազգագրական նիւթեր Փ. Բիւզանդացու հայոց պատմութ. մէջ, Մ. Մ., Վասպուրական—Հաւատք, Ե. Լալայեան. Հայկական արձանագրութիւններ, Մեսրոպ եպ. Տէր-Մովսիսեան. Գարեգին եպ. [illegible] Ա. Շահնազարեան. Վասպուրականի բանահիւսութիւնից, Ե. Լ. [illegible] Տնայնագործութիւնը Վասպուրականում, Ե. Լ. Ծխական կարգերը [illegible] մէջ, Ե. Լ. [illegible] Ա. Աբեղեան. Գրախօսութիւն.—Խատիսեանի, Մելիք-[illegible] և Մ. Բերբերեանի:
ԲԱՑՎԱԾ է 1914 թ. XXVI և XXVII գրքերի բաժանորդագրութիւնը:
Բաժանորդագինն է XXVI և XXVII գրքերի համար 3 ր.
XXV—XXVII գրքերի համար 5 ր.
Դիմել՝ Въ редакцію «Азгагранъ Андесъ», Тифлисъ. 167. 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ Է
ՏԻԳՐԱՆ ՉԻԹՈՒՆԻԻ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ-ը
Հայ Բնաշխարհի կեանքէն 15 ինքնուրոյն գրուածներ:
Գինը 50 կոպ. կամ 6 ղրուշ:
Դիմել «Գուտտենբերգ» և «Գիր» գրավաճառանոց: Կենտրոնատեղի՝ Կ. Պօլիս, Զաւաքճըլար Սեպուհեան Խան № 33, նախկին քով:
(օ. մ.) 153. 5—3

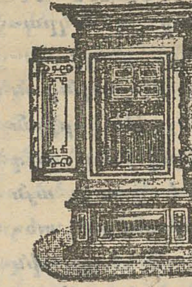
Փակաճա-Մեխանիկական
=ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ=
ՉԱՅՐՎՈՂ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐ
=ՎԵՐՆԵՐ ՊԹՋԷ=
Վոկզալնայա փ. № 3.
(օ.մ.) 100. 100—8

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ՏԻՇԱՂԻ ՏԿՃՈՐ“

Ընկերցողների և սրախօսութիւնների ու Մոլլա Նասրէդինի ընտիր առակների ժողովածու: Գրքի երեսին այս նկարը մեծ գիրքով: Գինն է 20 կոպ.: Դիմել Թիֆլիսի հայ գրավաճառներին և կազմողին՝ Тифлисъ Семеновская ул. № 9. А. Р. Есаянцу. Գրքի գինը և ճանապարհի ծախսը նամականիշով ուղարկել առաջուց: [illegible] 50%. [illegible]
(օ.մ.) 29. 20—18

БЮРО ТРУДА
О-ва Взаимопомощи слушателей Университета имени А. Л. ШАНЯВСКАГО
безплатно предлагаетъ: репетиторовъ, бухгалтеровъ, управляющихъ, конторщиковъ, переписчиковъ на пишущихъ машинахъ и отъ руки, счетоводовъ, корректоровъ, переводчиковъ, статистиковъ, секретарей, чтицъ, фельдшерицъ-акуш., массажистовъ-стокъ, техниковъ, чертежниковъ и др. представителей интеллигентнаго труда.
Кромѣ того при Б. Т. организована группа переписчиковъ на пиш. машинахъ, принимающая всевозможную переписку и группа техниковъ-чертежниковъ, исполняющая чертежи: механическія, архитектурныя и др.
Занятія въ университетѣ вечернія и не препятствуютъ аккуратному исполненію обязанностей.
Просимъ у рекомендуемыхъ нами отбирать карточки со штемпелемъ БЮРО ТРУДА.
Адресъ: 3-я Тверская-Ямская, д. 56, кв. 26. Телеф. 4-33-27.
Въ университетѣ лично съ 6 до 9-ти вечера.
(2.) 166. 2—1

ՆՐԱՆՑ, ՈՐՈՆՔ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ ԵՆ ՑԱՄԱՔ ԵՒ ԾՈՎ ԳՆԱԼ
ԱՄԵՐԻԿԱ,
[illegible] С. Вольффъ и Ко. ГАМБУРГЪ, Германія. S. Wolff jr. HAMBURG. Glockengiesserwall 13.
P. S. [illegible]
(շ. 2) 106. 25—6

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է Թիֆլիսում [illegible]
„ЖУРНАЛЪ-ЛЕЧЕБНИКЪ“-ի
1914 թ. բաժանորդագրութիւնը.
[illegible] 1) Домашній лечебникъ (...1 р.), 2) Грѣхи молодости (лечебникъ секр. болѣзней 1 р.), 3) Лечебникъ домашнихъ животныхъ (1 р. 25 к.), 4) Искусственное безплодіе (1 р. 25 к.), 5) Самоучитель гипнотизма (2 р.), 6) Полный дѣловой письмовникъ (1 р.), 7) Поваренная книга для хозяекъ (1 р.). [illegible] (налож. плат.) [illegible]
[illegible] Тифлисъ—М., Вознесенская ул. № 8, главная к-ра ред. „Журналъ-Лечебникъ“. [illegible]
165. 10—2